

ŠTUDIJSKA IN LJUDSKA
KNJIŽNICA
Trg svobode 1
2250 PTUJ

TALUM, p.o., KIDRIČEVO
2325 Kidričevo

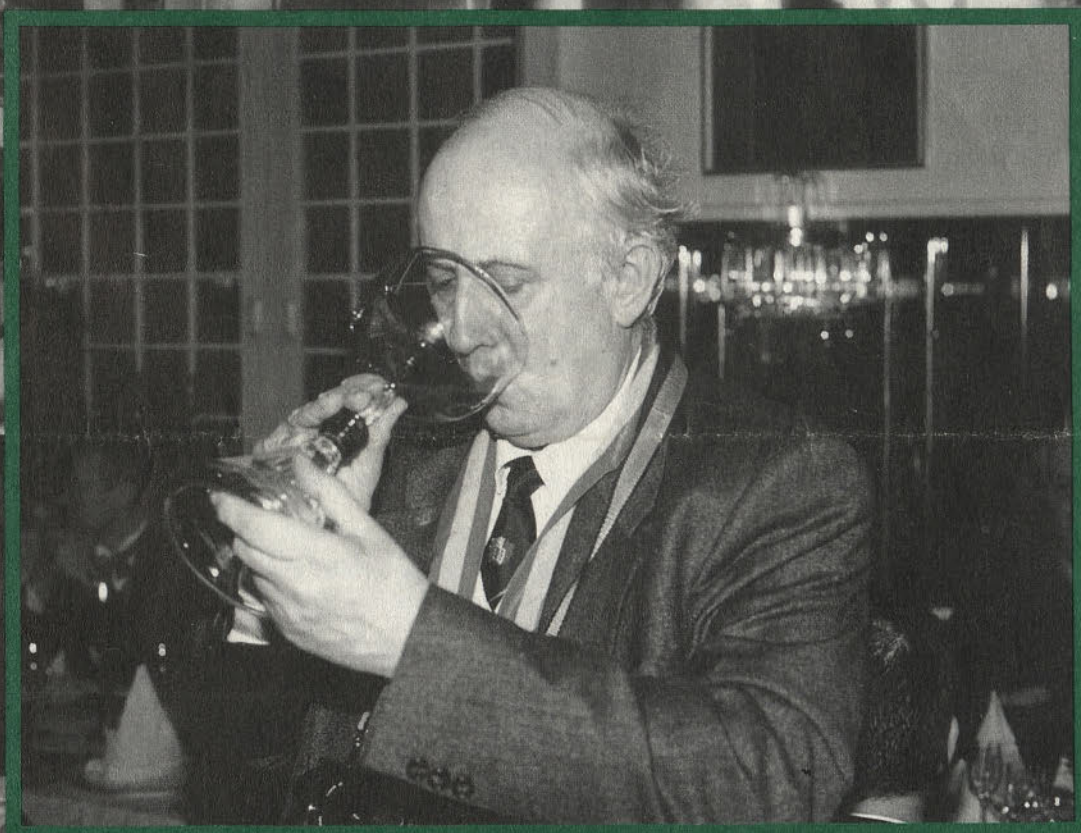
24. VI. 97

POŠTA SLOVENIJE

03100

Aluminiji

Časopis družbe Talum, d.o.o., Kidričevo
junij 1997 / številka 2 / leto XXXIV

stran 6: Stojan Kerbler, vitez Evropskega reda vitezov vina

stran 7: Kjer neha govorica, se začne glasba

stran 8: Dvakrat tedensko na trening

stran 9: Okolju prijazni

stran 11: Izteka se mandat sveta delavcev

stran 12: Klub 60

stran 2: Stara navada - železna srajca

stran 3: TALUM - energetska učinkovito podjetje

stran 4: Material, delo, denar in informacija

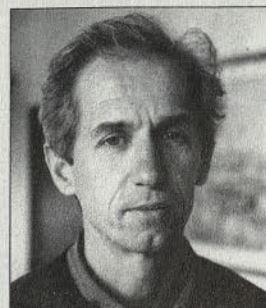
stran 5: Vlado in elektroliza

mag. Danilo Toplek

Brigita Ačimovič

Bojan Žigman

TALUM in električna energija

Zaradi boljšega razumevanja in želje po dokončni ureditvi proizvodno energetskega plačilnega razmerja med TALUM-om, ELES-om in vlado Slovenije smo pripravili študijo s podrobnimi argumenti, ki jo lahko delno posredujem v informacijo našim delavcem.

Obtožbe, ki jih kreatorji energetske politike uporabljajo pri razpravah o oskrbi TALUM-a z električno energijo, je mogoče strniti v:

- TALUM troši energijo na neracionalen način;
- TALUM plačuje energijo po nižji ceni kot ostali proizvajalci aluminija v svetu;
- TALUM bi lahko plačeval več in ne bi bilo potrebe po povečanju cene el. energije za ostale porabnike (posebej gospodinjstva)
- dolg TALUM-a ogroža poslovanje celotnega elektroenergetskega sistema;

Avtorjem teh "argumentov" se ne zdi niti potrebno niti pomembno, da bi jih dokazali!

Pa vendar so dejstva drugačna:

1. TALUM razpolaga s takšnimi proizvodnimi napravami in tehnologijo, ki ga tudi glede porabe energije uvrščata med najracionalnejše proizvajalce aluminija na svetu.
2. TALUM je v obdobju 1990-1996 plačeval energijo po ceni, ki je najvišja med vsemi proizvajalci aluminija v Evropi.
3. Strošek električne energije v ceni aluminija (kljub mali porabi) na osnovi plačane cene el. energije je v TALUM-u najvišji v Evropi.
4. Upoštevanje TALUM-ovega predloga oblikovanja cene el. energije (ki je že rezultat mnogih popuščanj TALUM-a v pogajanjih z ELES-om in Ministrstvom za gospodarske dejavnosti) od leta 1990, bi eliminiralo tako imenovani dolg TALUM-a, ki predstavlja največjo oviro pri tekočih in bodočih odnosih med ELES-om in TALUM-om, in oviro pri normalizaciji poslovanja obeh sistemov.

Nenehno dvigovanje cene energije za TALUM se še vedno poskuša opravičevati z nujnostjo enake obravnave vseh odjemnih skupin, ne da bi se pri tem upoštevali povsod po svetu priznani pozitivni učinki takšne vrste potrošnikov kot je TALUM, na proizvodne stroške celotnega elektroenergetskega sistema.

Nadaljevanje takšne politike ni v skladu z Resolucijo o strategiji rabe in oskrbe Slovenije z energijo, ki v poglavju o cenah energije opredeljuje, da je ciljna cena takšna, ki bo primerljiva z državami Evropske zveze in to za vse vrste porabnikov.

Mi smo ta cilj že dosegli oz. presegli! Zato nam niso znani nobeni racionalni argumenti za nadaljevanje takšne politike naproti TALUMU, ki predstavlja okoli 10 odstotkov v Sloveniji porabljene el. energije, z dokazano gospodarsko in tehnološko učinkovitostjo njene porabe, hkrati pa je polovica te energije porabljena v času, ko je skupna količina ostalih slovenskih porabnikov manjša od obratovalnega minimuma proizvodnih kapacitet za el. energijo v Sloveniji.

Sprejemanje sklepov vlade o oblikovanju cene el. energije za TALUM pomeni nadaljevanje stare politike, saj cena 5,83 SIT kWh, ki vsebuje 10% davek, vodi k 38,15% deležu stroška elektrike v ceni aluminija. Mi predlagamo evropske kriterije, ki ne presegajo zgornje meje 26% delež elektrike v ceni aluminija. V svetu uveljavljen konkurenčni dolgoročni stroškovni standard elektrike v ceni aluminija znaša 25%.

TALUM je v celotnem obdobju 1990 - 1996 celo presegel zgornjo še možno mejo plačil el. energije v primerjavi z že tako neugodnim predlogom oblikovanja cene (za cca 2,1 mld SIT), vendar je na ta način ogrozil obratovalno sigurnost prek vseh, še dopustnih meja. Zato je reševanje cenovnih zaostajanj ostalih 90% porabe el. energije v Sloveniji na račun TALUMA neracionalno in neizvedljivo.

STARA NAVADA - ŽELEZNA SRAJCA

OKLEP, KI SI GA POGOSTO NADENEMO, A NAS OVIRA V RAZVOJU

Vsi se verjetno spominjamo zgodb in filmov o slavni vitezih in njihovih viteških turnirjih. Kako radi smo poslušali ali pa gledali njihova junaštva.

Kako so bili lepi, prav impozantni ti vitezi, v bleščečih, kovinskih oklepih, na negovanih konjih, po možnosti na belih. S soncem obsijani, ko so jih gledale njihove izvoljenke, so se bojevali med seboj. Oklepi, zloženi in naoljeni, so kar jemali vid. Prava paša za oči. **Vitezi v svetlečih oklepih na belih konjih!**

Pa je bilo potrebno tako malo, da so padli s teh konj. Le pravilnen zadetek nasprotnika in že je bil vitez na tleh, kljub svetlečemu varovalnemu oklepu. **Nemočen, ranljiv.** Ni se mogel premakniti, ni mogel nasprotniku zadati nobenega udarca več, le čakal je lahko na smrtonosni, zadnji udarec nasprotnika. Oklep, ki ga je do takrat varoval, je naenkrat postal njegova past in poguba.

In kaj imajo ti vitezi z nami, da to pišem? Res ni vidno? Oklepi! Oklepi so tisto, kar nas kljub navideznemu varovanju dejansko dela ranljive, kot viteze iz preteklosti. Oklepi, kot npr.: pa saj tako delamo že dolgo, zakaj bi spreminjali; če je bilo dobro deset, dvajset let, je lahko še naslednjih deset ali celo več let; tako piše; nihče ni rekel, da bi lahko delali drugače, boljše.

Konkurenca nas sili v nenehne spremembe, prilagoditve, novosti. V tem svetu konkurence ni počitka. Ni dovolj, da se vprašujemo, ali delamo nekaj prav, vprašati se moramo, ali delamo prave stvari. Ali jih lahko izboljšamo, ali smo dovolj fleksibilni in pripravljeni na spremembe?

Pa res, zakaj bi spreminjali, če še gre? Saj imajo tudi želve oklepe, ki jih varujejo pred sovražniki, pa so se ohranile stoletja. Že res, a samo pogledjmo, kje in kako živijo, same, daleč od ostalih. Tudi tako se da preživeti. A ne smemo pozabiti, da na račun razvoja in napredka.

Zato moramo znati v današnjem svetu nenehnih sprememb uporabljati oklepe tam in takrat, ko je to nujno. In jih sneti takrat, ko so spremembe nujne.

Da ne bomo padli, da ne bomo postali nemočni pred našo konkurenco. Tako kot so začeli vitezi izgubljati, ko so jih premagali tisti, ki so pravočasno sneli težke in okorne oklepe.

Stavka železničarjev in oskrba z glinico

Proces proizvodnje aluminija je kontinuirani proces, kar pomeni, da poteka neprekinjeno. Zanj je torej značilno, da potrebuje stalno oskrbo z energijo in surovinami. Oskrba z glinico, kot najpomembnejšo surovino v proizvodnji aluminija, je torej prav tako pomembna kot oskrba z električno energijo.

V TALUM-u porabimo dnevno za potrebe obeh elektroliz 410 ton glinice. Transport poteka z ladjami do Kopra, kjer je 20.000 tonski silos, od tod pa praviloma z železniškimi cisternami v Kidričevo. 4.000 tonski silos v TALUM-u je bil v času modernizacije proizvodnje primarnega aluminija predviden za potrebe nove elektrolize C, danes nam ob nemoteni oskrbi zadostuje za potrebe obeh elektroliz. Količina glinice v silosu omogoča enotedensko proizvodnjo.

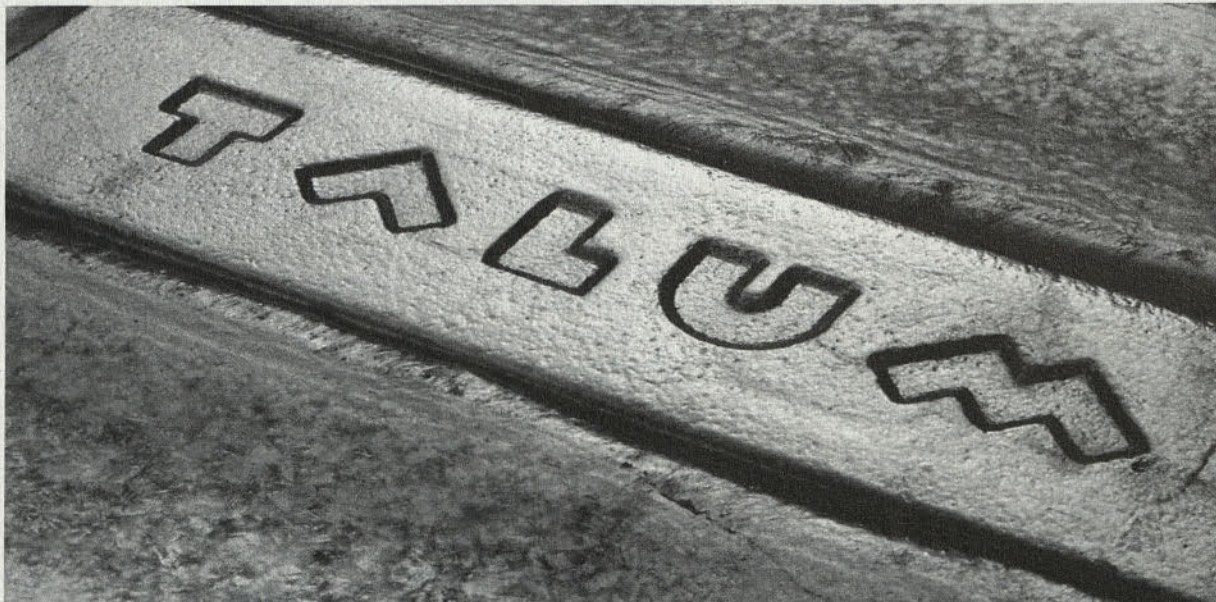
V preteklosti smo se že nekajkrat srečevali z motnjami pri transportu glinice predvsem zaradi stavke železničarjev, večjih popravil ali nepredvidenih okvar na železniških progah. Za takšne primere smo izdelali plan cestnega transporta glinice iz Kopra in leta 1995 pričeli 5% glinice transportirati s cestnimi cisternami. Na ta način smo uvedli prilagojen način polnjenja in praznjenja cestnih cistern, ter vzpostavili organizacijo transporta, ki omogoča preusmeritev večjih količin glinice iz železniškega na cestni transport.

V dneh, ko nastaja ta članek ni jasno, ali se bo stavka železničarjev nadaljevala ali ne, prav tako ni nobenih zagotovil, da bodo kompozicije z glinico kljub stavki vozile v Kidričevo. V primeru ponovne ustavitve železniškega transporta bomo, da ne bi ogrozili proizvodnje, transport glinice takoj preusmerili na cesto.

Zaradi pomanjkanja cestnih cistern bomo prisiljeni vključiti tudi tuje prevoznike. Da bi vsaj delno omilili stroške povzročene s stavko, bo potrebno posel skleniti za daljše obdobje.

Prav je, da imajo železničarji pravico do stavke, vendar bi se pri tem morali zavedati škode, ki jo s svojimi nepremišljenimi dejanji lahko povzročijo sebi in zaposlenim v dejavnostih, ki železniški promet nujno potrebujejo.

Preusmeritev transporta glinice bi pomenila dnevno 20 tovrnjakov več na slovenskih cestah, hkrati bi za železnico dolgoročno pomenila izgubo 150.000 ton tovara na leto.

Energetika

TALUM sodeloval v akciji ENERGETSKO UČINKOVITO PODJETJE

Dosežki zadnjih let na področju ravnanja z energijo v TALUM potrjujejo pravilnost odločitve vodstva o ustanovitvi nove delovne enote Energetika, v kateri so združene vse energetske dejavnosti s področja električne energije, zemeljskega plina, toplotne energije, vode in dejavnosti Laboratorija za meritve.

Herman ŠKRINJAR, vodja po številu zaposlenih majhne, po dejavnosti pa velike delovne enote, nam je povedal:

TALUM je velik porabnik primarne energije (elektrika, zemeljski plin, gorivo za motorna vozila). Nismo požeruhi, kot nas prikazujejo mediji in tudi najbolj odgovorni predstavniki ELES-a (požeruh je nekdo, ki porabi - požre - več kot je normalno potrebno, za TALUM pa to glede na normative ne velja), saj dosegamo zlasti na področju električne energije v elektrolizah normative porabe, ki so primerljivi oziroma celo boljši od svetovnih.

V TALUMU porabimo največ električne energije - 91,3%, energija iz zemeljskega plina za proces in ogrevanje znaša 8,3%, gorivo za prevoze pa 0,4%.

V začetku letošnjega leta sta revija Gospodarski vestnik in Institut "Jožef Stefan" iz Ljubljane organizirala akcijo Energetsko učinkovito podjetje, ki naj bi se zaključila s proglasitvijo rezultatov na sejmju Energetika v Mariboru. V akcijo se je vključil tudi TALUM, ker je vodstvo smatralo, da lahko s ponosom prikažemo slovenski široki in strokovni javnosti naše uspehe na področju učinkovite porabe energije. Prijava je bila sprejeta, saj imamo kaj pokazati, vendar verjetno zaradi političnih vzrokov (TALUM je v mnogih očeh črna ovca) naši dosežki niso bili široko razglašeni, še manj pa nagrajeni s priznanjem. V naši prijavi na razpis za energetsko učinkovito podjetje je bilo posebej poudarjeno dejstvo, da je povprečna poraba električne energije (elektrolizi B in C skupaj) za leto 1995 v TALUM 14.536 kWh/t, v Evropi 15.603, v ZDA pa 16.048 kWh/t. Enako razmerje bo veljalo verjetno tudi za leto 1996, kjer smo v TALUM dosegli povprečno porabo 14.326 kWh/t, za Evropo in ZDA pa še ni podatkov.

V DE Energetika se je v preteklih dveh letih največ dogajalo na področju racionalizacije porabe toplotne energije. Poleg nabave nove-

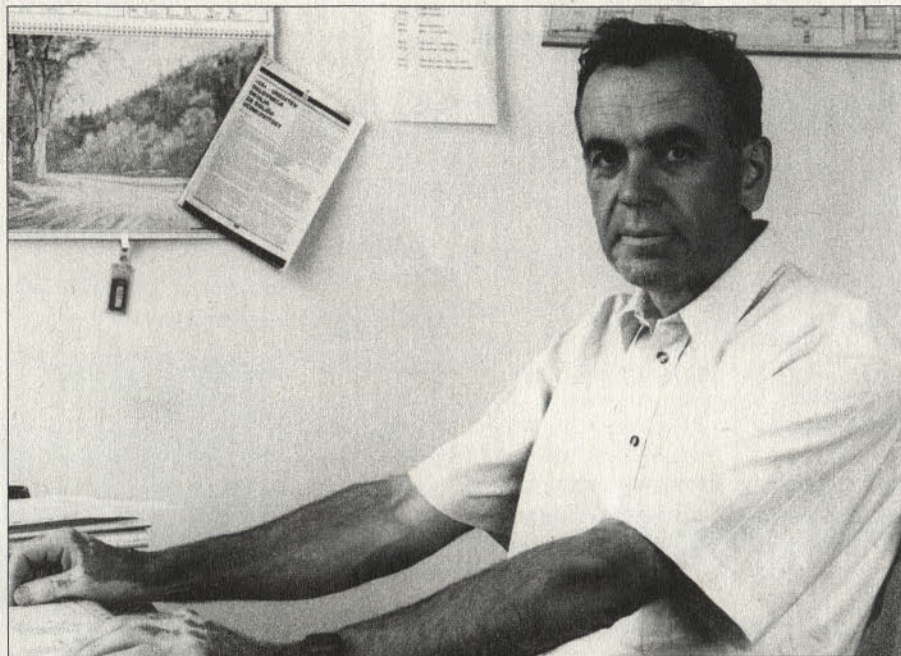
ga parnega kotla zmogljivosti 16 t/h, kurjenega z zemeljskim plinom, ki je zaradi manjših stroškov obratovanja postavljen v novo kotlarino SILKEM (kjer sta še enaka 2 kotla za SILKEM), je bilo z raznimi ukrepi doseženo zmanjšanje porabe pare za ogrevanje v kurilni sezoni od 34.097 t leta 1994 na 27.800 t v letu 1996. Enako je bilo za gretje sanitarne vode porabljenega leta 1994 2.790 t pare, v letu 1996 pa 2.350 t.

S toplo vodo za kopanje in umivanje se še vedno ne ravna varčno, zato bo potrebno še naprej urejati kopalnice in umivalnice (regulacija temperature vode, namestitve senzorskih pip in tušev,...).

Znižanje porabe pare je bilo doseženo z usposobitvijo parovodov spremnega ogrevanja bivših mazutnih vodov do livarn za preklon na letni režim ogrevanja, z zamenjavo starega parovoda (300 mm z novim parovodom (125 mm v dolžini 220 m, rekonstrukcijo cevovodov in zbiralnikov kondenzata ter z montažo števec količin in energije kondenzata. Izveden je bil tudi projekt koriščenja odpadne toplote dimnih plinov iz peči za homogenizacijo drog v livarni III, kjer je pridobljeno cca 225 kW toplotne moči in se sedaj že uporablja za gretje sanitarne vode v livarni III (pozimi pa za dogrevanje prostorov v livarni III), razmišljajo pa tudi, da bi poleti usmerili to energijo še v sanitarno 1.

Na področju vračanja kondenzata trenutno dosegajo, da se vrača 85% kondenzata, kljub temu, da imamo nekatere porabnike, ki porabijo vso paro, ne samo njene toplotne energije. Včasih se je vračalo le 30 do 35% kondenzata pri mnogo večjih porabah pare.

V DE Energetika so prav tako zelo zadovoljni s posodobitvami na tehnološko informacijskem področju. Gre za program za avtomatsko zajemanje podatkov vseh števec porabe električne energije na 10 kV nivoju in porabe obeh elektroliz ter računalniškega vodenja

Herman Škrinjar

dnevni, mesečni in letni poročil. Pri tem so poudarili, da je to delo domačih strokovnjakov iz DE Vzdrževanje, Službe za informatiko, Elektroliz in Energetike, izvedel in koordiniral pa ga je g. Toni Verdenik, dipl.inž.

V Elektroenergetiki je bil poleg tega realiziran še računalniški nadzor in regulacija največje trenutne moči v času kontrolirane tarife, ki je zamenjal do sedaj zelo naporno in odgovorno ročno delo v stikalnici.

Čeprav smatrajo, da so na področju varčne porabe energije dosegli precej, jih to ne us-pava. So področja, kjer jih delo še čaka (oziroma doslej ni bilo dovolj časa). To je predvsem črpanje in poraba surove vode (do konca maja bodo vse velike porabnike vode opremili s števci, tako da bo možna kontrola porabe oziroma izgub v vodovodnem omrež-

ju), pripravljajo se na projekte računalniškega zajemanja števec pri porabnikih zemeljskega plina, posodobitev in daljinskega upravljanja vseh toplotnih podpostaj ter daljinskega nadzora črpališča vode.

Na področju dela Laboratorija za meritve so prav tako uspešni, saj so dosedanje presoje v okviru certifikata kakovosti ISO 9001 pokazale, da je področje kakovosti kontrolne, merilne in preskusne opreme v TALUM urejeno.

Edini večji problem v DE Energetika vidijo v tem, da njihova dejavnost ni dovolj podprta z nivojem vzdrževanja. V vzdrževanju ni več dovolj izkušenih kadrov, zlasti pa jih je premalo. Z zunanjimi izvajalci pa je specifične probleme (revizije, remonts zlasti elektroenergetskih naprav) težko sproti reševati.

Elektrolize

Tehnološko informacijski sistem je največji strokovni dosežek leta

Pomočnik vodje DE Elektrolize Avgust Šibila in procesni tehnolog Vlado Predikaka sta nam posredovala naslednje informacije:

S proizvodnimi rezultati v elektrolizah niso zadovoljni. Znano je, da so elektrolize z ozirom na tehnološko zasnovo sposobne

dosegati višjo produkcijo in nižje proizvodne stroške.

Iz dolgoletnega spremljanja trendov teh-

Avgust Šibila

noloških parametrov ugotavljajo, da je enega izmed glavnih vzrokov za periodične težave moč poiskati v nekonstantni in v določenih obdobjih popolnoma neustrezni kvaliteti anodnih blokov. Prizadevajo si čim boljše sodelovati s strokovnim kadrom v Proizvodnji anod, kar je že privedlo do določenih rezultatov. Problematika proizvodnje anod, posebej v Talumovih razmerah (dve različni vrsti anod, relativno majhna produkcija) je zelo kompleksna, vendar so rešitve bolj ali manj znane. Potrebno jih je samo realizirati.

Elektrolizerji so z učinkovitostjo hidravličnih prebijalcev zelo zadovoljni. Pojavljajo se določeni problemi tehnične narave, ki izvirajo iz slabih tehničnih rešitev in v tem trenutku omejujejo operativno razpoložljivost strojev. Tehnične spremembe so v fazi realizacije, prav tako pa so že realizirane tudi potrebne organizacijske spremembe.

Kar se inovativnega dela tiče, je na inženerskem nivoju precej dobrih predlogov z visokim odstotkom fizične realizacije (avtomatski nadzor kompresor. postaje, sistem spremljanja tehnoloških parametrov v elektrolizi B, povečana kapaciteta praznjenja na silosu glinice, itd).

Problem je, da pogrešajo sistem, ki bi praktično vsakega delavca motiviral k inovativnosti, kar je za vzdrževanje visokega nivoja proizvodnega sistema nujna. Pred-

vsem pa ne smemo zanemariti posrednih učinkov v sistemu, kjer so za izboljšave in razvoj zadolženi vsi zaposleni.

Vsi so enotnega mnenja, da je uvedba novega sistema Spremljanja tehnoloških podatkov največji strokovni dosežek v preteklem letu. Ne gre samo za prenos starega informacijskega sistema v novo informacijsko okolje, temveč predvsem za vsebinske izboljšave, ki temu sistemu dajejo veliko uporabnost.

Sistem spremljanja stroškov in porabe so v DE Elektrolize že relativno dobro vključili v svoje vsakdanje delo. Pri nadzoru stroškov posvečajo posebno pozornost predvsem zunanjim izvajalcem, kjer so vključeni praktično od faze sklepanja pogodbe do sopolisovanja realizacije plačila za storitev.

Zelo pereča v tem trenutku je problematika delavcev z omejitvami delovne sposobnosti (invalidov). Produktivnih delovnih mest za delavce z omejitvami v proizvodnih enotah je zmanjkalo. Mislijo, da bi pri zaposlovanju invalidov morala aktivnejšo vlogo prevzeti hčerinska podjetja, posebej tista s statusom invalidskih podjetij.

V elektrolizi C je iz prve generacije v obratovanju samo še ena peč, vse ostale so že remontirane. Obnovljene peči so dosegle povprečno življensko dobo 8 do 9 let, kar je zgornja meja v svetu. Zadnja peč lahko preseže 10 letno dobo.

Služba za informatiko

Material, delo, denar in informacija

Informatika je servis za zagotavljanje kvalitetnih informacij na osnovi zahtev uporabnikov, ne pa trgovinska polica obložena z informacijami.

Današnji mediji so polni novic o novih informacijskih tehnologijah, prenosnih medijih, neverjetnih zmogljivostih procesorjev (izraženih v mega byte-ih, MIPS-ih in še kaj), super inteligentnih računalnikih. Na žalost lahko govorimo o nekakšni informacijski maniji, ki pa sama po sebi ne prinaša veliko dobrega. Takšni poplavi novic, informacij nismo sposobni slediti več niti informatiki. Vsa ta silna propaganda zapušča vidne sledi pri ljudeh, prepričan sem, da je naredila veliko nasprotnikov informatike.

Vendar v resnici ni vse tako črno. Resnično znanje ne zastari v nekaj letih, saj še ni bilo revolucije v znanosti, ki bi zavrnila vso obstoječo znanje in ga zamenjale z drugim. Znanje se dopolnjuje, nadgrajuje in samo tisti, ki so pripravljeni vlagati vanj, bodo lahko razumeli in sprejemali nova znanja.

Čeprav so spremembe v informatiki res nekajkrat hitrejšie kot v ostalih vejah, pa kljub temu še bistvo računalnika ostaja enako: dvojiški sistem, star preko sto (100) let! Res se tudi na tem področju nekaj spreminja, vendar to ne bo prizadelo širokih množic uporabnikov računalnikov; nasprotno olajšalo jim bo delo z njimi!

Največje spremembe, ki se dogajajo v povezavi z informatiko, niso nove tehnologije, velike moči računalnikov in avtomatizacija procesov, temveč njen vpliv na družbeni razvoj, preobrazba družbe iz nacionalne v transnacionalno, spremenjen način organiziranosti in upravljanja v gospodarstvu. Sposobnost spremembe načina mišljenja, popravki na ustaljenih modelih predstav bodo skupaj z obstoječim znanjem prinesli nov nivo znanja. Ali to ne velja že vrsto let?

V Talumu se izteka že tretje leto od začetka prenovne informacijskega sistema, ki jo mnogi izmed vas na žalost poznate le pod imenom - TRITON. Novi računalniki, programska oprema in mrežna oprema so bili nabavljeni in nameščeni v pičlih štirih (4) mesecih, uvajanje na uporabo te opreme pa traja že več kot dve (2) leti. Zakaj?

Kako učinkovito organizirati delovni proces, da ga bo mogoče informacijsko podpreti?

Postavitev nove tehnologije je v glavnem sestavljeno iz treh korakov: nakup, instalacija in zagon. Ali lahko to trdimo za nov način dela, novo organiziranost dela, nov način razmišljanja? Če bi tudi te stvari lahko tako hitro menjali, potem bi res morali biti zaskrbljeni nad nivojem znanja, ki smo ga pridobivali več let (desetletij), zato, da ga zavrnemo v nekaj mesecih. Na žalost pa je sprejemanje novih znanj velikokrat prepočasno in zato predrago. Čakanje po principu, "počakajmo, pa bomo videli", se preprosto ne obnese, zadovoljstvo s samim seboj je največja zavora razvoja.

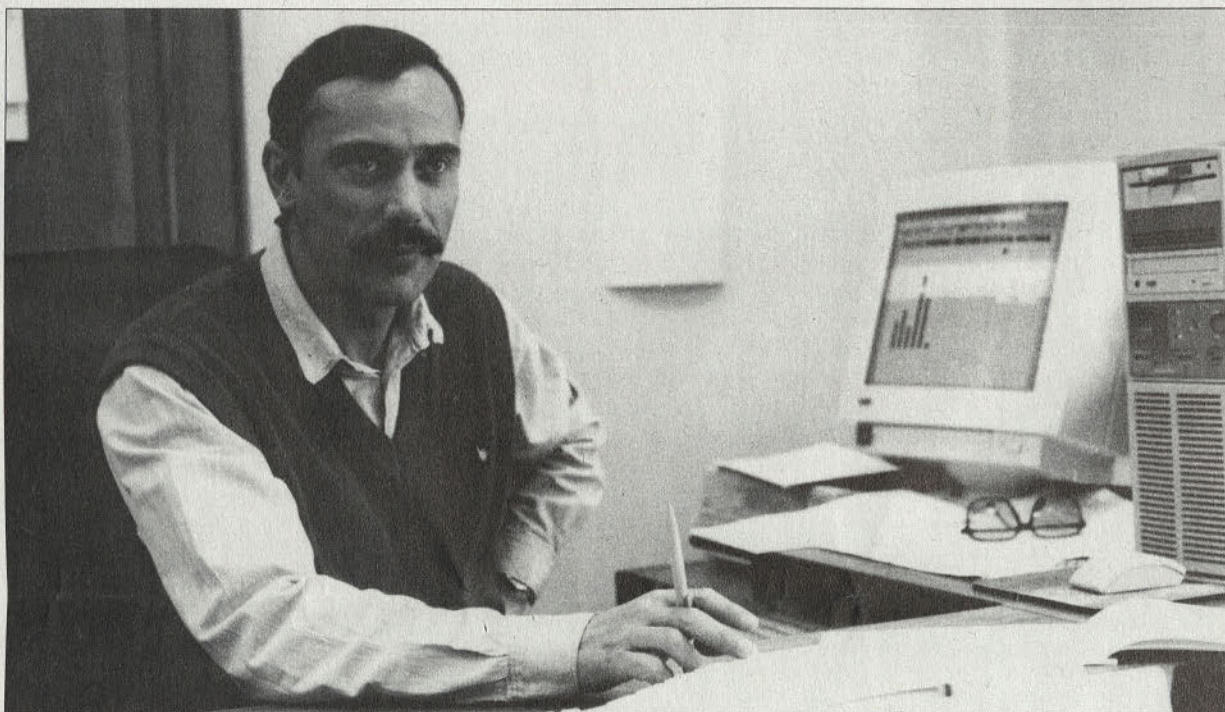
Vse prevečkrat se namreč srečujemo z osnovnimi vprašanji nadaljnjega razvoja: *Kako učinkovito organizirati delovni proces, da ga bo mogoče informacijsko podpreti? Ali je obstoječa organiziranost res najboljša rešitev? Kdo je odgovoren za izvajanje in organizacijo nalog, ki presegajo okvire obstoječe organizacijske enote?*

Zal nam odgovori na ta vprašanja ne vlivajo posebnega optimizma. Pričakovali bi, da o teh in podobnih problemih razmišljajo odgovorni vodje in strokovni delavci, ki pa se teh problemov vse prevečkrat elegantno izognejo. Ta razmišljanja so mi, milo rečeno, čudna, saj se v trenutku, ko pride predlog iz druge strani (informatika, organizacija, vodstvo,...), po navadi pojavijo burne reakcije na ta predlog. Mogoče je krivo napačno razumevanje vloge informatike, ki je

servis za zagotavljanje kvalitetnih informacij na osnovi zahtev uporabnikov, ne pa trgovinska polica obložena z informacijami.

Informacijo ustvari naročnik

Informacijo dejansko ustvari naročnik, uporabnik, ki jo

Albert Korošec

mora zato čim natančneje definirati na osnovi razpoložljivih ali novih podatkov. Naloga servisa je, da zagotovi podatke, potrebne za to informacijo, opravi ustrezne pretvorbe in jo dostavi v željeni obliki (in času!) uporabniku.

In potem se pričnejo reklamacije. In potem dokazovanja o ustnem izročilu ene ali druge strani. In na koncu vse skupaj preveč stane!

Teh zgodb je resnično preveč, še posebej, če vemo, da danes obstajajo metode in tudi orodja (najpreprostejše je podpisan papir), ki nas v veliki meri rešijo teh težav. Potrebno je vpeljati neko novo vrednost, ki je pri nas razmeroma nepoznana: *vrednost informacije in na osnovi tega določiti njeno ceno, oziroma določiti odgovornost za stroške kreiranja te informacije!* Danes se namreč nahajamo v situaciji, ko razpolagamo z ogromnimi količinami podatkov, vendar se neprenehoma srečujemo s pomanjkanjem informacij.

Kako naj brez ustreznih mehanizmov odločamo o prioritetah zagotavljanja teh informacij? Prihaja do prav žalostnih situacij, ko z drago realizacijo ustvarimo pripomoček pri zajemanju podatkov, ki se uporablja le izjemoma. Ali realizacija poročil, ki zahtevajo več tednov dela, za enkratno uporabo. Ali spremembe standardne programske opreme zaradi nespremenljivosti organiziranosti. Ne samo, da so takšne informacije izjemno drage, še veliko huje je, da zmanjka časa za informacije, ki so tega truda vredne!

Vendar kljub vsem naštetim pomislekom ostaja sprememba načina razmišljanja najtežja naloga prenove. Informacijski sistem bi naj postal ogrodje in vezni člen med vsemi delovnimi procesi, prav tako med različnimi delovnimi ekipami, različno organiziranimi skupinami in to vse v smislu *racionalnejšega in učinkovitejšega dela.*

V projektu ni prostora za pasivne opazovalce

V začetku projekta prenove informatike v Talumu je

bilo veliko govora o novih tehnologijah; strojni opremi, komunikacijah, programski opremi, kar je mogoče pripeljalo do tega, da se je celoten projekt večkrat primerjal s projekti za izgradnjo nove hale, postavitve žerjava, montiranje novega stroja... Vendar je pri tem potrebno biti skrajno previden. Medtem, ko je z montažo, oziroma postavitvijo opreme, pri večini projektov le-ta v zaključni fazi, se v našem primeru pravo veselje šele začne.

Napraviti je namreč potrebno dvojce:

1. *izobraziti je potrebno skrbnike novega sistema, spoznati model informacijske podpore poslovnim in proizvodnim procesom,*
2. *priučiti uporabnike na uporabo novega sistema, uskladiti ponujen model in obstoječo organiziranost procesov.*

Z malo razmisleka bo vsakdo takoj ugotovil, da je

med tema dvema korakoma potreben določen vmesni čas. Druga, še pomembnejša ugotovitev pa je, da v takšnem projektu ni prostora za pasivne opazovalce, ampak je potrebno zagotoviti aktivno sodelovanje vseh udeležencev. In to je najtežji del realizacije, saj je sodelujočih v tovrstnih projektih kar lepo število (primer: projekt uvajanja servisa je na koncu zajel preko 40 delavcev, sistem za evidenco delovnega časa preko 50 itd).

Z naraščanjem števila udeležencev se zelo hitro povečuje rizičnost projekta, saj je človek najbolj nepredvidljiv element v celotnem sistemu. Neverjetno velik delež tovrstnih projektov se je klavrno končal, razlogi pa so v glavnem vedno enaki: *izguba nadzora nad celoto, prevlada stranskih, nepomembnih, vendar po številu nemajhnih dejavnikov, prekratek časa za priprave in izobraževanje.* Kdo je v takih primerih odgovoren, lahko samo ugibamo!

Usklajevanje pogledov, stališč, iskanje optimalnih rešitev, ponovna kontrola ponujenih rešitev, korekcije, je neprekinjen tok dogodkov, ki se v industriji informacij nikoli ne konča. Veliki "guru" informatike (James Martin) je dejal: *"... informatika je edini tip proizvodnje, kjer se ve, da bo proizvod potrebno spremeniti, še preden je narejen."*

Naj bo to pisanje namenjeno v razmišljanje vsem, ki so kakorkoli zadolženi za delovni proces v podjetju in pri tem za pomoč uporabljajo računalnik. Sodelujte aktivno, objektivno in nepristransko pri ustvarjanju informacij, ki bodo resnično pomenile pomoč pri delu in omogočile biti najboljši med najboljšimi. Vaš cilj mora biti dejaven in kvaliteten prispevek k delovanju celotnega podjetja in predstavlja majhen, vendar nepogrešljiv del v verigi. Informacija naj vam zraven materiala, dela in denarja, postane stalni delež v tem prispevku.

Zahtevajte točno, kvalitetno in pravočasno informacijo, saj enako od vas pričakujejo drugi.

Albert Korošec

Pogovor s tehnologom Vladom Predikako

Vlado in elektroliza

V začetku sedemdesetih let je prišla v TGA večja skupina mladih tehnikov in inženirjev. Večina so bili nosilci takratnega razvoja in proizvodnje, pozneje pa so prevzeli odgovorne naloge pri pripravi in realizaciji programa Modernizacija proizvodnje primarnega aluminija. Zdaj niso več mladeniči, pozanjo se jim leta, toda volje do življenja in usvarjalnega dela jim ni zmanjkalo.

V to generacijo sodi VLADO PREDIKAKA. Značilno zanj je, da od samega začetka (19.3.1973), pa do danes dela v elektrolizi kot procesni tehnolog. Kratko obdobje družbenega varstva, ko je moral prevzeti vodenje proizvodnje, mu ni ustrezalo in si je želel, da čimprej prevzame strokovne naloge. Zato se v razgovoru z njim ne bomo sprenevedali, ampak se bomo vključili v njegov svet elektrolize - elektrolize C.

Kako se začne in konča tvoj delovni dan v elektrolizi?

Vlado: Prva stvar je pregled dela v elektrolizi za nazaj, sledi obhod po elektrolizi, potem so še vse ostale stvari, na koncu pa je temeljito umivanje. Vsak dan.

Ali nam laho simbolično opišeš elektrolizo?

Vlado: Elektrolizo si predstavljam kot skupino ljudi. Recimo hala C 80 ljudi, hala B 180 ljudi. Vsak v skupini ima svoje znančilstvo in posebnosti. Tudi življenjska doba je približno enaka, samo deljena s faktorjem 10. Se pravi, da nekdo umre prej kot drugi. Vse se da primerjati z ljudmi: od trme, slabosti, bolezni... Niti ena peč ni popolnoma enaka drugi. Vsaka ima svoje značilnosti, ki jih moraš poznati in se z njimi ukvarjati.

So zelo trmaste?

Vlado: Zelo.

In ubogljive?

Vlado: Tudi. Nekatere, da ne veš, da so v elektrolizi, z nekaterimi pa so vsak dan problemi. Zanimivo je, da se življenjska doba povsod po svetu giblje med 5 in 10 let, se pravi 50 in 100 let pri človeku. Zelo stare peči, tako kot stoletniki, so izjeme.

Se šteješ med tiste srečneže, če odmislimo materialna in moralna vprašanja, ki z zadovoljstvom opravljajo svoje delo?

Vlado: Da.

Od česa je po tvojem mnenju odvisno uspešno delo in s tem tudi optimalni rezultati elektrolize C?

Vlado: Če gledamo našo elektrolizo tako kot je,

bi rekel, da so najpomembnejše surovine, poudaril bi posebej anode, potem pa samo delo v elektrolizi. Ti dve stvari sta najpomembnejši. Z delom so povezani tudi medsebojni odnosi. Normalno delovno vzdušje gotovo prispeva k boljšim rezultatom v elektrolizi.

Kako ocenjuješ to vzdušje?

Vlado: Delovno vzdušje je dobro. S surovinami pa imamo večkrat probleme.

Zadnjič smo direktorja spraševali, kje je Talum najbolj ranljiv. Kako bi na isto vprašanje odgovoril za elektrolizo?

Vlado: Moj odgovor je, da je elektroliza najbolj ranljiva pri komprimiranem zraku. Če ta izpade samo za pet minut, moramo v trenutku izklopiti elektrolizo. Elektroliza lahko dela brez elektrike približno eno uro, če pa zmanjka zraka in jo prepozno izklopimo, je ponovni zagon zelo težek. To se nam je že zgodilo, ko so kmalu po štartu pretrgali cevovod za dovod komprimiranega zraka. Potem smo imeli veliko težav z zagonom, ker se v takem primeru pojavi še in še anodnih efektov in stikalnica ne more doseči svojih parametrov.

To izključno velja za halo C. Obe hali pa sta, to moram poudariti, občutljivi tudi na anodah.

Elektroliza C obratuje na visokem tehnološkem nivoju. Je iz tehnološkega in operativnega vidika ta proces mogoče še izboljšati, vgraditi kaj novega? Kaj trenutno počnejo v svetu?

Vlado: Mislim, da bo za tak tip elektrolize edina bodočnost, ali edini razvoj v novih katodnih materialih in obvladovanju magnetnih polj pri veliki jakosti toka. Moje osebno mnenje je, da se bo z možnostjo stalne meritve temperature elektrolita spremenilo tudi vodenje procesa. Procesno vodenje je kot električni pastir, saj spremljamo dva parametra: napetost in tok. Tok je konstanten, napetost se spreminja, vse ostalo se meri periodično in vnaša v računalnik. Se pravi, da dela elektroliza na neposredni meritvi dveh parametrov. Osnova pa je, da je procesno vodenje sestavljeno iz 400 parametrov in sprememba vsakega parametra se odraža v elektrolizi. Če bi spremenili dva ali tri naenkrat, bi imeli že težave, ker ne bi vedeli, kateri od njih je bil vzrok za spremembo v elektrolizi.

V elektrolizi C smo šli v spremembe katodnih blokov, ki vsebujejo 30 odstotkov grafita. Ponekod v svetu imajo popolnoma grafitizirane bloke.

Poskuse z novimi bloki smo uvedli pred približno tremi leti v hali B in se kar dobro obnašajo. Poleg prihranka energije bi se sčasoma morala povečati tudi osnovna življenjska doba. To bomo videli čez tri ali štiri leta.

Verjameš, da se bo na anodah "zgodila" sprememba materiala, inertne anode?

Vlado: Če že bo, bodo to popolnoma nove elektrolize. Mislim, da je do tega še dolga pot. Tudi o električnem avtu se govori že dvajset let, vozimo pa se še vedno na bencin in nafto. V laboratorijih verjetno že kaj preizkušajo, javnost pa ne bo vedela, dokler ne bo znano, ali se izplača. V elektrolize je bilo povsod vloženih veliko sredstev in znanja, zato ne moremo kar reči, adijo, to je zgodovina. To bi bila revolucija in mislim, da je mi ne bomo doživeli.

Skupaj z Zaltkom Čušem si član najeminentnejšega KLUBA 180. Na svojih konferencah obravnavate rezultate vseh elektroliz. Katera elektroliza dosega najboljše parametre in kam bi uvrstil našo?

Vlado: Najboljše rezultate ima Karmoy na Norveškem, naša pa sodi v zlato sredino. Upoštevati moramo, da smo imeli mi v zadnjih dveh letih ogromno remontov, kar pri našem malem številu peči precej vpliva na rezultate.

Kje bo letos konferenca KLUBA in kakšno vlogo v njej ima TALUM?

Vlado: Konferenca bo v Kanadi. Talumova tema pa je obravnavanje nestabilnih peči, kar je eden od problemov na naših pečeh. Nestabilnost vpliva na znižanje izkoristka, močno poveča obseg fizičnega dela in posegov v peči. Odločili smo se raziskati vzrok nastanka nestabilnosti, kako čimprej ukrepati najmanj boleče za peč. Merimo razporeditev toka po vsaki anodi vsako sekundo, in s pomočjo računalnika podatke obdelujemo, da bi ugotovili bistvo dogajanja. Posnели bomo tudi anodni efekt in razne dogodke na peči, da bomo imeli še bolj podrobne rezultate, kaj se dogaja v peči. Za to temo smo se odločili, ker smo po napakah in na anodah skoraj na prvem mestu.

Potuješ in srečuješ različne strokovnjake. Veliko govorimo o vstopu v Evropo. Ali je po tvojem mnenju upravičen strah zaradi razlik. Koliko se lahko učimo od razvitih?

Vlado: Problem Slovenije je v tem, da imamo milijon razlag za demokracijo, gospodarstvo pa je glede na negospodarstvo v podrejenem položaju in nevarnost je, da bo Slovenija sama sebe "pojedla". Pred dnevi sem v tisku zasledil, da se je število zaposlenih v državni upravi od leta 1991 povečalo od 9 na 29 tisoč, poleg tega se v negospodarstvu ustvarjajo še posebni privilegiji. Taka država nima bodočnosti in pot v Evropo si na tak način zapira, ne odpira. Koliko se lahko pri razvitih še učimo? S strokovnega vidika, če govorim o elektrolizi C, smo primerljivi z ostalimi, lahko se še učimo od drugih, toda tudi oni se lahko učijo od nas. Če gledamo samo aluminijsko industrijo, spadamo v razviti del sveta, ne le Evrope, kajti v razviti svet za aluminijsko industrijo spadata tudi Kanada in Avstralija.

V Sloveniji samo mi proizvajamo aluminij in samo mi imamo elektrolizerje. Vsako delo je častno. Ali je delo elektrolizerja tudi dovolj spoštovano?

Vlado: Vsako delo je častivredno. Tudi jaz se nobenega dela ne sramujem. Res pa je, da to delo ni spoštovan poklic, ni cenjen, čeprav je Elektroliza v bistvu srce TALUMA.

Pri vходу v elektrolizo A še vedno piše PEKEL. Kakšni so tvoji spomini na tiste čase?

Vlado: Tam je bil moj začetek. Nekaj časa sem bil tudi v izmeni. V času štrajka sem delal kot kliner. Poznam vsa dela. Moji začetki so bili od prvih navodil za delo, do navodil za zagon stare elektrolize. Inženir Trop je od vseh zahteval precej podrobno poznavanje elektrolize. Štartal sem kar nekaj ob redukciji potopljenih peči, ko smo se, zaradi močnega brizganja aluminija iz peči, skrivali za stebre. Ampak to so prijetni spomini. Najbolj z neprijetni občutki se spominjam zaprtja hale A, ko so morali oditi tudi nekateri elektrolizerji.

Ko grem skozi halo A, se vedno spomnim na dogodke, ki so se zvrstili, vidim peči in ljudi okrog njih. Eden takih je prav gotovo iztok na peči na spodnjem delu hale blizu stikalnice, ko je kar naenkrat ob ob peči nastal oblak bele megle in so vsi zbežali ven. Tekel sem skozi ta oblak in klical: "izklopite halo, izklopite halo".

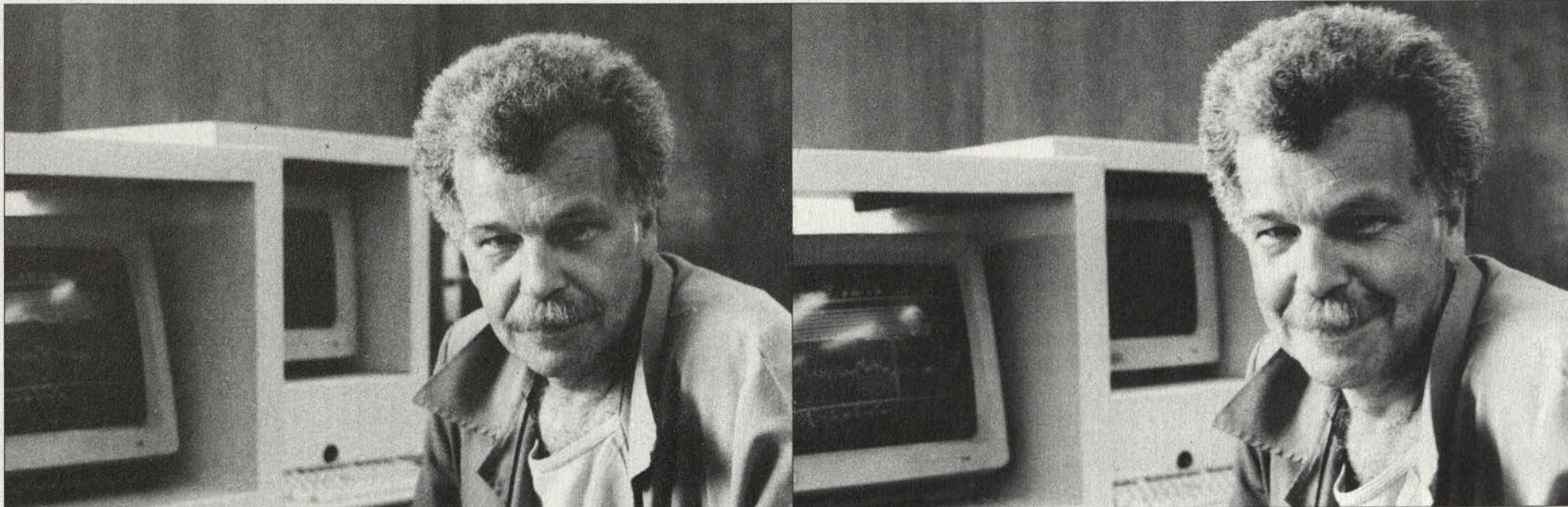
Si kdaj pomislil, da bi šel kam drugam?

Vlado: Nikoli nisem imel velike želje oditi drugam. Mogoče je to narobe, kaj vem. Elektroliza je del mene. Res delam z veseljem. Vsakokrat, ko doma zazvoni telefon, pomislim, kaj je narobe v elektrolizi. Dva do trikrat na mesec se zgodi, da me tudi ponoči pokličejo.

Kaj meniš o Konfucijevi maksimi, ki pravi: "Izberi si delo, ki ga ljubiš in ne bo ti treba delati niti en sam dan v življenju."

Vlado: Tudi ljubezen gre skozi želodec pa včasih povzroča prebavne motnje.

Ivo Ercegović

Stojan Kerbler, vitez Evropskega reda viteзов vina

Vse, kar delam, delam z veseljem

Preveč smo se odtujili drug drugemu. Mnogi že spoznavaajo, da druženje ljudi, posebno enako mislečih, človeka bogati in to je verjetno razlog, da se ustanavljajo takšni in podobni redovi.

Kadar slišim ime vitez, se najprej spomnim na vojščaka v oklepu in mečem v rokah, ki je služil kralju ali velikemu fevdalcu. Zapisano je, da je bila doba njihovega razcveta in kulture visoki srednji vek. Po srednjeveškem pojmovanju so bili vitezi pogumni možje, velikodušni, pobožni, branilci časti, zaščitniki siromašnih...

Vitezi našega časa sicer simbolično prisežejo pod mečem, toda oboroženi so z znanjem in predani humanističnim načelom ter strpnosti. To so ljudje, združeni v skupino enako mislečih, ki vsak po svoji moči opravljajo določeno poslanstvo in so pripravljeni slediti plemenitim ciljem reda, ki mu pripadajo.

Med nami, v Talumu, je vitez **Stojan Kerbler**, ki pripada Evropskemu redu viteзов vina.

Kot inženiraja energetika ga vedno povezuje mo s skrbjo za električno energijo Taluma, kot fotografa s Haložani, katerih mojstrski portreti so njegovo ime zapisali med svetovne fotografe, kot dokumentarista smo ga spoznali pred leti, ko je njegova zbirka o zgodovini fotografije na Slovenskem prerasla zidove stanovanja in jo je velikodušno podaril muzeju v Ljubljani. Kot viteza so ga doslej poznali le prijatelji in znanci.

Čast in odgovornost

Biti član Evropskega reda viteзов vina je velika čast in odgovornost. V red se ne more nihče prijaviti, ampak je lahko le izbran in povabljen. Predlagatelj prevzame odgovornost in mentorstvo pred odločitvijo za viteški mandat. Vsakemu novemu članu je zagotovljeno viteško prijateljstvo, od njega samega in njegovega delovanja pa je odvisno, kako bo napredoval. Če ne izpolnjuje viteških dolžnosti, katerim se je zavezal s prisego, je lahko tudi izključen.

Kdo je predlagal Stojana Kerbleja, ne ve. Bilo je leta 1991, ko je bil na Ptuj ustanovljen Konzulat za Slovenijo. Predvideva, ker so bili to začetki, da so ga povabili prav zato, ker se je s fotografijo in vinariji ukvarjal že prej. Takrat se je red imenoval Gradiščansko Panonski red viteзов vina s sedežem v Železnem (Eisenstadtu) na Gradiščanskem v Avstriji, kjer je še danes. Ideja evropskega duha je bila prisotna že ob ustanovitvi reda, zato ne preseneča, da so se preimenovali v evropske viteze.

Ustanovitev Konzulata v Sloveniji je naletela na veliko pozornost in odobravanje, saj smo ga v času osamosvojitve sprejeli kot izraz naklonjenosti mladi slovenski državi. Na svečanosti v Ptuj so promovirali prve nosilce najpomembnejših konzularnih funkcij v Sloveniji.

Načela viteškega reda

Viteški red deluje na kulturno družbenem področju, neobremenjen z verskimi, političnimi gospodarskimi in stanovskimi interesi. Da bomo lažje razumeli njegovo poslanstvo, navajam načela v katerih poudarjajo: Negovanje, dviganje in širjenje vinske kulture.

Posredovanje znanstvenih spoznanj o vinu. Čaščenje in razglašanje plemenitih vin ter pospeševanje najboljših lastnosti teh vin. Priznavanje vrednot krščanske kulture ter promoviranje socialne in karitativne dejavnosti.

Zavzemanje za vse lepo, dobro in resnično. Za idealne vrednote, žlahtno duhovitost in viteško prijateljstvo.

Vsi zapriseženci viteškega reda so stanovsko enakopravni. Vsak zapriseženec: hospes-pripravnik, svetnik, sodnik in vitez je s svojim vstopom v viteški red dolžan v zasebnem, službenem, pa tudi javnem delovanju stremeti k uresničevanju plemenitih ciljev reda in v redu tudi aktivno sodelovati.

V slovenskem konzulatu so ves čas negovali idejo o novem imenu, saj ta še bolj poudarja evropsko poslanstvo o širjenju vinske kulture in čaščenju ter razglašanju plemenitih vin po vsej Evropi, neglede iz katere vinorodne pokrajine vino izvira.

Senat je spremembo prvotnega imena v Evropski red viteзов vina soglasno potrdil na VII. viteški svečanosti, ki je bila lani novembra v Gornji Radgoni. Prav slovenskim članom reda gre tudi zasluga, da so v red lahko predlagane ženske, torej "dame reda viteзов vina", ki so lahko razporejene po treh stopnjah napredovanja.

Stojan Kerbler je v redu viteзов od vsega začetka ataše za fotografijo. Povabili so ga in podpisal je pristopno izjavo ter svečano prisegel v Kazinski dvorani mariborskega gledališča.

"Pravzaprav je vsak od članov na nek način povezan z vinom in deluje v prid vinski kulturi. Zbrani smo iz različnih poklicev: inženirji, profesorji, zdravniki, duhovniki, pesniki, pravniki, vinarji in kletarji..."

Zase pravi, da se je že kot otrok srečal z vinom, ne vinom kot alkoholom, ampak vinsko trto, vinogradom, ki mu je oče posvečal vso skrb, on pa je hodil z njim. Tudi fotografije njegovih Haložanov so stik z vinom, izključno vezano na vinogradništvo. Že nekaj let slika vse, kar je povezano z vinom za revijo Veritas in je domala spoznal ves slovenski prostor in mnoge vinarje, kletarje ter enologe.

Ni dovolj vino ljubiti, treba ga je znati uživati

Kleti in zbirke vin ali domače vinoteke so kot posvečena mesta. Tja ne more vsak, le kdor je povabljen. Tako klet ima tudi Stojan Kerbler. Najstarejša steklenica v zbirki nosi letnico 1947.

Več kot 10 let je že od tega, ko je začel z zbiranjem. "Pravzaprav takrat, ko mi je enolog Skaza dal letnik stoletja 1983, pozno trgateg, sem začel z načrtnim zbiranjem." Kot vsake stvari, se je tudi te lotil temeljito. Najprej je zbiral članke o vinu, kataloge in literaturo o vinu in iskal tisto, kar ga je najbolj zanimalo, kako hraniti vino. Potem je začel stekleničiti svoje vino za domačo uporabo in za arhiv le toliko, da proučuje in primerja letnike. Eno je starost, drugo letnik. Od letnika, do letnika je lahko velika razlika, poudarja. Njegovo vino,

ki je bilo stekleničeno prvo leto, nosi letnico 1989.

"Seveda nimam zbirke le za arhiv, ampak zato, da jo poskušam. Pa ne sam. Za to mora biti primeren trenutek in družba. Vsakogar kar tako ne bi povabil v klet."

In kaj ima Stojan Kerbler najrajši? "Nič posebnega. Pravzaprav ne pijem vina, nisem navajen piti vsak dan, le kadar je družba. Mene zanima poskušanje vin, različnost vin.

Bilo je obdobje, ko mi vino sploh ni prišlo. Zdaj ga zopet laho poskušam. Požirek. Več vin zapovrstjo. Seveda morajo biti pravilno razporejena. Od suhih do polsuhih, vedno več sladkorja, vedno starejša. Tudi rdečih vin nisem maral. Zdaj pa jih rad poskušam. Rajši starejša. Pri rdečem vinu traja nekaj časa, da dobi tisto ostrino. Pri nas jih dajo prehitro v prodajo. V tujini je normalno, da rdeče vino počaka tri do štiri leta.

Vsak seveda ne more biti poskuševalec vin. Zato moraš imeti prirojen vonj in okus. Če imaš te danosti, moraš le še vaditi, z vajo se da okus še izpiliti."

Pijte kapljico, ki vas je vredna

Ves čas govoriva o vinu. Prepotoval je vso Slovenijo, zato lahko oceni vinsko kulturo oziroma kulturo pitja v Sloveniji. "V zadnjih petnajstih letih se je nivo kulture pitja zelo dvignil. Vino ne smemo povezovati s pijanci. Malo je takih, ki so pijani od vina, pač pa od žganih pijač. Vino pri Slovencih je kot del obreda in nas spremlja od rojstva do smrti.

Trenutno so v modi bolj suha vina in penine. Poraba penin v zadnjem času raste." Posebej opozori, da imamo Slovenci penino oziroma peneče vino, šampanjec pa je samo tisto, kar prihaja iz pokrajine Šampanje (Champagne) v Franciji.

Ni se spremenil samo odnos do vina, tudi oprema steklenic postaja vse privlačnejša. Predvsem etikete, s katerimi se proizvajalec predstavlja, uveljavlja in promovira.

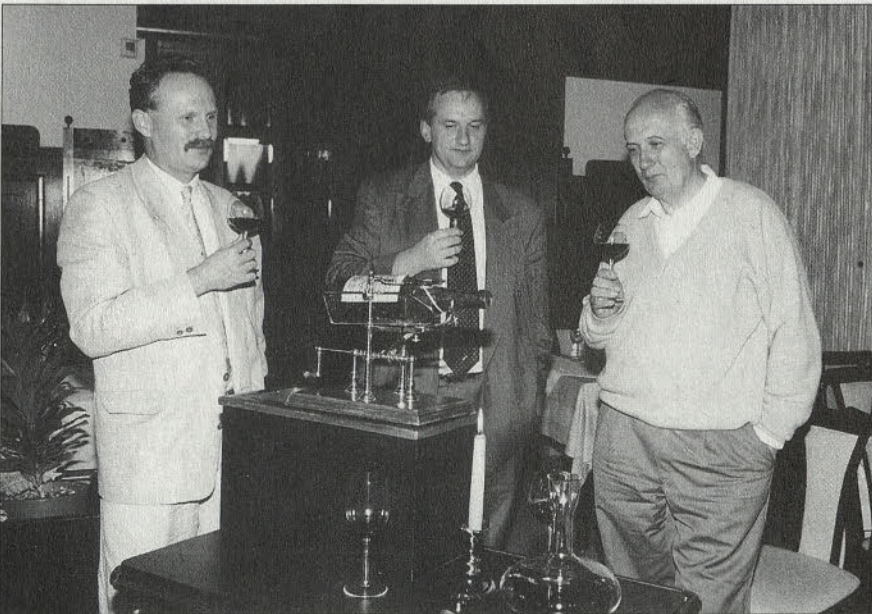
Etikete so izziv tudi za Stojana Kerblerja. "To je na nek način likovni del steklenice, ki mi je blizu. Začel sem s ptujskimi in ker se srečujem z mnogimi vinogradniki in pridelovalci vin, sem jih zbral že več kot tisoč."

Najin pogovor bi lahko sklenila z mislijo, da je vino dar narave, ki ga moramo izvzeti iz skupine alkoholnih pijač in ga kot sestavni del prehrane uživati kulturno in zmerno. To je tudi eno izmed glavnih načel Evropskega reda viteзов vina.

Vera Peklar

Svečana prisega

Med prijatelji

Tamburaši s 100-letno tradicijo

Kjer neha govorica, se začenja glasba

Če igraš harmoniko, lahko nastopaš sam in vadiš sam, če tamburico, je to skupinsko delo, ki pride do izraza, kadar se zlijejo glasovi bisernice, brača, bolgarije in berde. Eno najzahtevnejših glasbil v tamburaškem orkestru je brač. Pri Gorišničanih ga igra Stanko Vajda.

Zakaj je izbral prav tamburico, se Stanko Vajda na spomni. Morda zato, razmišlja, ker je bilo v vasi več tamburašev, pa tudi doma so jo imeli, saj je nanjo igral oče. Ve pa, da ga je začela zanimati v osnovni šoli, točno rečeno v petem razredu, ko so se sošolci in hkrati sovaščani, zbrali v eno najboljših otroških skupin, ki je nastopala in žela uspehe vsa tri leta, dokler se osnovnošolci niso razšli vsak na svojo stran.

Srednja šola in novi prijatelji in drugačno okolje v Mariboru mu ne daje dovolj inspiracije in Stanko Vajda ne igra do mature nikjer.

Ko se vpiše v prvi letnik višje tehniške šole, se priključi popularni skupini KUD Jože Hermanko. Verjetno je posluh za glasbo dovolj močan, da se kot edini nenotist odlično vključi v skupino in ostane vse do konca študija. Veliko nastopajo doma, takrat še po Jugoslaviji in potujejo v tujino. Od vseh poti si najbolj zapomni Poljsko, enkrat Zakopane, drugič Krakow, kjer je bil taksi tako poceni, da so se fantje vozili sem ter tja po mestu vsak s svojim šoferjem.

Prijetni so spomini tudi na nastope v naših turističnih centrih. Tako so eno sezono vsako sredo popoldne igrali v Postojni, drugič zopet v Rogaški Slatini in še marsikje so bili nastopi tamburaških skupin vključeni v turistično ponudbo.

S končanjem študija se za nekaj časa prekine njegova tamburaška pot, saj je bilo treba odslužiti domovini. Po vrnitvi se v sezoni 80/81 priključil prosvetnemu društvu v Gorišnici, kjer je še danes.

Tamburaška skupina prosvetnega društva Gorišnica je letos aprila praznovala 100-letnico svoje kulturne dejavnosti. Gorišniški tamburaši so se poleg tamburašev družili še s pevci in gledališniki. Zdajšnja skupina je sodelovala na vseh tamburaških revijah občine Ptuj in tamburaških srečanjih po Sloveniji. Za svojo ljubiteljsko dejavnost so vsi njeni člani prejeli Gallusovo značko. Zveza kulturnih organizacij Ptuj jih je ob letošnjem kulturnem prazniku odlikovala z zlato plaketo, njihov vodja Ivan Vojsk pa je dobil srebrno plaketo.

Skupina šteje 11 ljudi. Najmlajši ima 36 let, seveda, če odštejemo zborovodjo, ki jih šteje 25, najstarejši član pa že 80 let. Zanimivo je, da so vsi člani samouki, brez glasbenega predznanja. Tudi not ne poznajo. Vse temelji na posluhu in učenju na pamet. Najprej vsak zase naštudira melodijo, nato skupaj vadijo. Pred nastopi, ki so obvezni vsako leto, je vaj seveda več. Komisija pride na vaje in posluša skupino ter oceni, če je dovolj kvalitetna, da lahko nastopi na reviji. Do zdaj so pred ocenjevalnim srečanjem odhajali v Banovce, kjer so tri dni intenzivno skupaj vadili. Drugače vadijo dvakrat ali enkrat te-

densko. Čez poletje seveda tamburice počivajo.

"Potrebno je vaditi, saj je v Sloveniji veliko skupin. Po kvaliteti smo bili uvrščeni v spodnji rang. Z novim zborovodjem Boštjanom Polajžerjem smo veliko pridobili. Začeli smo vaditi drugačne skladbe, moderne priredbe, solistična izstopanja. To zahteva več vaje, na srečanju pa nas po ocenjevanju kvalitete uvršča višje. Zanimivo je, da so bili domačinom naši prejšnji nastopi bolj všeč. Tudi meni osebno. Običajno pa so revije ali srečanja skupin zelo malo obiskane. Malokje smo nastopili, da bi lahko rekli, uh, ljudi pa je ogromno. Eni druge poslušamo."

Kdaj pa kdaj je pomislil tudi na to, da bi nehal. Toda, ko se spomni na vse dedke in ateje, ki so se v teh letih trudili, da je skupina še aktivna, si reče, "zakaj ne bi šlo še naslednjih sto let."

V. Peklar

Stanko Vajda sedi v sredini

Orkester je potoval

Odzvali so se vabilu Madžarov

Izjemno lepa prireditev v Sarvarju

Maja je Pihalni orkester Talum po dolgem času gostoval izven Slovenije. Na izjemno lepi reviji pihalnih orkestrov iz Nemčije, Avstrije, Madžarske in Ljubljane, so nastopili v uličnem defileju in na koncertu. Zaigrali so odlično in naredili močan vtis na organizatorje. Želijo si še več takšnih gostovanj.

DPD Soboda Kidričevo

Ponovno knjižnica v Kidričevem

Nekoč bogato založena knjižnica že dolgo sameva. Večino knjig so odpeljali na Ptuj, ostalo je le nekaj zelo starih. Po zaslugi skupine "prostovoljcev" in podpori občine, bo zopet odprla vrata.

Po nekaj letih premora se v Kidričevem zopet prebujata knjižnica, ki ne bo le to, ampak pravo malo središče kulturne dejavnosti.

DPD Svoboda je bilo nekoč zelo aktivno društvo. Potem so prišli drugačni časi in predvsem mlade generacije so knjigo zamenjale za TV in video. Kot pravi Hilda ROJS, med drugim zadolžena za stike z javnostjo, je knjižnico prav zato "vrag vzel", ker je bila v istih prostorih še videoteka in to nikakor ni šlo skupaj.

"Prostor je čeden, vendar neurejen. Ostal je tak kot je bil pred dvajsetimi leti. Okna, vrata, pode, vse bo treba zamenjati in prebeliti stene. Občina nam je obljubila pomoč in verjamemo županu, da bo držal besedo."

Svoboda, zaenkrat še staro ime, ki bi ga radi zamenjali, prav tako štampiljko, ne bo spodbujala samo bralne kulture. "Pripravili bomo kakšno prireditev ali proslavo v dvorani in, če bo vse po sreči, še to jesen razstavo. Sodelovali bomo z godbo in pevci Taluma, ki so se nam pripravljali pridružiti," pravi gospa Hilda.

Nekaj navdušencev, med katerimi je, po besedah Hilde Rojs, najbolj aktivna predsednica društva Majda Vodušek, bo vztrajalo, da dosežejo zastavljene cilje. Čeprav so brez denarja, ker dotacija pokrije le najnujnejše stroške (najemnina, elektrika) jim puguma in volje do dela ni zmanjkalo. Napisali so veliko prošenj na razne naslove, predstavili program in zdaj čakajo. Vsaka pomoč bo dobrodošla. Odgovorov je bilo sicer malo, toda niso še obupali. Kidričevo z okolico je polno majhnih firm in podjetij in tu je še veliki TALUM, ki prav gotovo ne bo ostal ob strani. Za dejavnosti, ki dajejo človeku zadovoljstvo v prostem času in ga tako ali drugače bogatijo, je vedno primaknil svoj delež.

V. Peklar

Golf klub PTUJ

V Kidričevem vadbeni poligon za šolo golfa

Minilo je 60 let, odkar so na Leški gmajni nad Savo Dolinko prvič zavihteli golfske palice. Stalni gostje so bili tuji veleposlaniki, golf pa je začelo igrati tudi nekaj domačinov. V Kidričevem so začeli z igro golfa pred štirimi leti. Golf klub Ptuj je v zelo kratkem času postal eden najštevilnejših golf klubov v Sloveniji.

"Golf klub je bil ustanovljen na pobudo nekih ljudi iz našega kroga pred petimi leti in niti slutili nismo, da bo interes tako velik," nam je povedal **menedžer kluba Jože MATJAŠIČ**. "Igrišče smo usposobili pred štirimi leti in je registrirano kot golf igrišče s šestimi luknjami, čeprav je površina majhna. Uporablja se kot vadbeni poligon za šolo golfa.

Golf klub Ptuj ima že okrog 230 članov iz vse Slovenije in tujine in je po članstvu drugi najštevilnejši golf klub v Sloveniji. Tako številno članstvo nas je spodbudilo k gradnji novega golf igrišča v bližini Term na Ptuj. Tam bo moderno igrišče z 18 luknjami.

O glofu mnogi še vedno govorijo kot o elit-

nem športu, kot je pred dvajsetimi leti veljalo za tenis, ki to že dolgo ni več in je danes dostopen vsakomur. Prav tako bo z golfom oziroma je delno že.

Oprema pri golfu je v primerjavi s teniško cenejša, saj stane osnovni set - 14 palic z vozičkom - okoli 60 tisoč tolarjev. Seveda so tudi dražji. Toda tak set je dovolj za igranje golfa celo življenje. To pa je praktično cena dveh malo boljših teniških reketov.

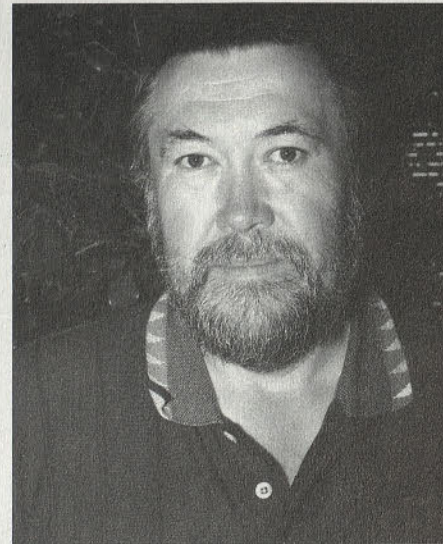
Za igranje golfa je potrebna šola golfa in izpit. Tudi v našem klubu jo organiziramo vsako leto spomladi in jeseni, prav tako izpit. Interes je zelo velik, saj so vsa prosta mesta že zasedena. Cena šole je okrog 45 tisoč tolarjev in traja 25 ur, razporejenih prek pet

vikendov. Vodi jo naš učitelj golfa, profesionallec, gospod Osmančević iz Bleda, ki sodeluje z nami že od vsega začetka.

Še vedno smo odprt klub. Vpiše se lahko vsak, vendar se mora najprej naučiti igrati golf in opraviti izpit, ker brez tega ne more stopiti na nobeno golf igrišče.

Vpisnina ni določena, giblje se po številu članstva in je ena najnižjih v Sloveniji. V klubu imamo tudi 54 žensk, torej več kot jih je vseh skupaj v Golf zvezi Slovenije. Včlanjene imamo tudi otroke in pravijo nam, da smo družinski golf klub. Vsako leto v prvem tednu šolskih počitnic prirejamo golf camp na enem od igrišč golfa v Sloveniji ali tujini, ki se ga udeleži približno 15 otrok v starosti do 15. leta in za to vlada zelo velik interes."

V.Peklar

Jože Matjašič

Branko tekmuje za mariborsko regijo

Dvakrat tedensko na trening

Branko Potočnik je član društva paraplegikov mariborske regije. V Sloveniji je pet košarkarskih klubov, ki med seboj tekmujejo. Igrajo doma in se udeležujejo srečanj v tujini.

Rekla sva, da bova govorila o košarki. "Saj nimam kaj dosti povedati. Igram pač košarko", je kratek Branko Potočnik in skoraj ostanem v zadregi. Košarko je imel rad že kot otrok, zdaj pa jo igra tudi zato, da krepi telo in vzdržuje kondicijo.

Zgodilo se je v počitnicah, med tretjim in četrtem letnikom. Nesrečni padec s češnje je za vedno spremenil Brankovo življenje. Po dolgotrajnem zdravljenju in leto dni trajajoči rehabilitaciji, se je vrnil med svoje domače na invalidskem vozičku.

Letos jeseni bo star trideset let. Kot strojni tehnik je zaposlen v konstrukciji DE Vzdrževanje, kjer mu teče deveto leto. Tih in skromen fant je, ki ne govori veliko. Kar pove, potrdi še s smehljajem, ki daje občutek, da se pogovarjam z zadovoljnim človekom. Pravi, da mu nikoli ni dolgčas: "Saj se vedno kaj najde." Rad rešuje križanke doma. Doma in v službi dela z računalnikom, rad posluša glasbo, obožuje rock. In če je treba, tudi skuha.

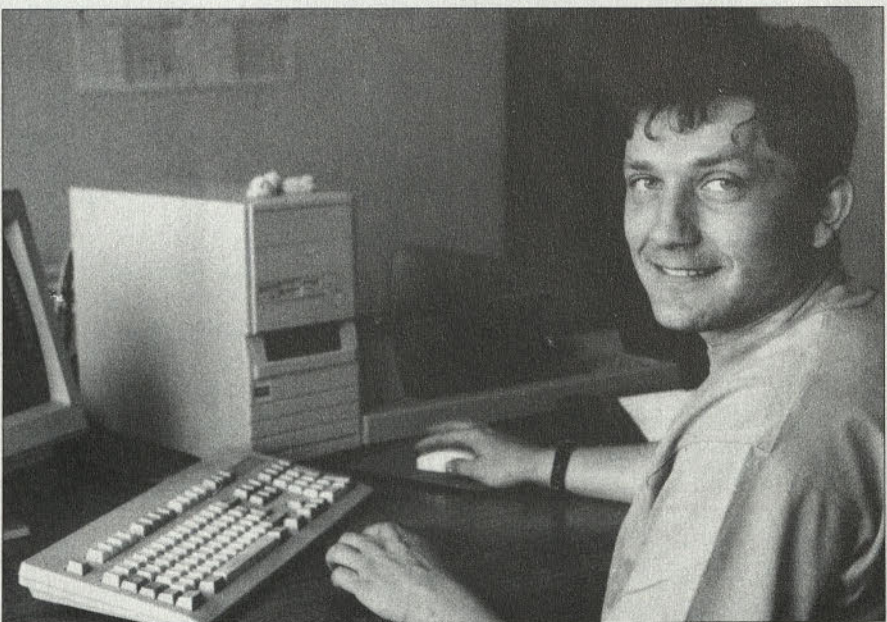
Je pač tako, kaj bi obupal. Nisem sam, še več je takih, mnogi imajo večje težave, eni jih težje prenašajo, drugi lažje. Prav od njih sem se veliko naučil. Včasih to pomaga bolj kot zdravnik."

Prav zato, da bi bilo lažje živeti, se je Branko takoj odločil za šport. Ko so jim po rehabilitaciji svetovali čimveč gibanja, je takoj začel s treningom in nekaj časa igral celo v državni reprezentanci. Zdaj je član društva paraplegikov mariborske regije. Dvakrat na teden se vozi s svojim opлом na trening. Enkrat v Slovensko Bistrico, drugič v Markovce. Edino v teh dveh krajih so dobili dvorano.

V Sloveniji je pet košarkarskih klubov, ki med seboj tekmujejo. Letos se je klub, kjer igra Branko, uvrstil na drugo mesto. Večkrat igrajo tudi v tujini, skoraj vsako leto v Italiji in Avstriji. Že tradicionalna so srečanja na Češkem v bližini Prage.

Vsaka nova izkušnja je dobrodošla. V tujini imajo invalidi več možnosti za razna aktivna udejstvovanja, celo profesionalno se ukvarjajo z določenimi športi in so za to plačani. "Invalid, ki se ukvarja s športom bo manj bolan, bolj zadovoljen, zato so taki stroški manjši kot stroški zdravljenja," pravi Branko Potočnik.

V.Peklar

Branko Potočnik

Nogomet

NK ALUMINIJ zopet na vrhu

Aluminij je nogometni klub s tradicijo. Letos v avgustu bo praznoval 50 let uspešnega delovanja. Kljub vmesnim krizam je Aluminij ostal Aluminij in s ponosom nosi ime proizvalca glavega sponzorja.

Nogometni klub Aluminij je športni kolektiv, ki so ga ustanovili leta 1947 delavci TGA. S prostovoljnim delom so mu zgradili tudi lep športni park. V času od ustanovitve do danes dosega nogometaši kluba pomembne športne rezultate v različnih sistemih tekmovanja. Osnovna naloga kluba je delo z mladimi.

NK Aluminij - člani

Kako deluje NK Aluminij?

Je športno društvo, ki ima v svoje vrste vključenih prek 100 aktivnih članov. Tekmujejo v petih ekipah in so v sezoni 1996/97 dosegli dobre rezultate. Vsi, razen MLADIH DEČKOV, so dosegli prva mesta v svojih ligah. (Mladi dečki so bili drugi).

Rezultati kažejo na to, da se bosta kadetska in mladinska ekipa uvrstili v I. državno ligo, članska ekipa pa v II. državno ligo.

Vzgojili smo tudi nekaj reprezentantov za mlajše slovenske reprezentance in prvoligaških igralcev, ki uspešno tekmujejo v priligaških ekipah (Marko Kmetec, Damjan Gajser, Sašo Gajser in Franc Fridl).

Dobri rezultati ekip NK Aluminij so plod strokovnega dela domačih trenerjev (Vsi so bili igralci NK Aluminij) in dobrega sponzorja TALUMA.

Poleg tekmovalnega dela pa v NK Aluminij skrbijo za redno vzdrževanje objektov, ki so last TALUMA. Objekti so že stari in zahtevajo stalno obnovo posameznih delov, zato se velik del sponzorskih sredstev porabi za vzdrževanje.

V klubu tudi v bodoče pričakujemo uspešno sodelovanje z glavni sponzorjem in sponzorji ter povečan obisk na vseh tekmah v višjem rangu tekmovanja.

S. Meško

Življenje naj bode ti delaven dan!

Prvi maj je nekaj lepega. Ni ga posvetnega praznika, ki bi se tako na široko in globoko prijel in ki bi ga tako rekoč vsi imeli za svojega. Še Cerkev je privolila vanj, čeprav so si ga izmislili (levi) socialdemokrati in komunisti. Filipa in Jakoba, ki sta stoletja gođovala na ta dan, je prestavila na 3. maj, njuno mesto pa je zasedel Jožef Delavec. To je bil tisti dobri Jožef, ki je bil Jezusu za krušnega očeta, po poklicu starosvetni proletarec, tesar "za delat je bil dober".

Prvi maj je bil prej res delavski praznik. Označevali so ga kresovi, proslave, budnice, izleti v naravo in pikniki. Malo je bilo takih, ki ga niso praznovali. Recimo kmetje. Kar pomnim so v prvomajskih dneh sadili krompir. Tega jim seveda ne moremo očitati. Kar me moti je nekaj drugega, nek presenetljiv obrat, do katerega je prišlo v zadnjih letih. Lahko bi mu rekli kar prvomajski paradoks. Gre za to, da praznik dela vsi drugi praznujejo bolj kot "proletarci" sami. Kako to? Kaj se je zgodilo?

Tapravi, klasični proletarci so bili tisti, ki so 1886 v Chicagu demonstrativno zahtevali osemurni delovni čas in to zahtevo plačali s krvjo. Tisti, ki so na prvem kongresu II. internacionale 1889 v Parizu predlagali, naj bo v spomin na čikaške žrtve 1. maj dela prost dan, že niso bili več pravi proletarci - bili so delavski politiki. Danes, dobrih sto let pozneje, je enih in drugih le še za dober vzorec in spomin. Takrat je bila na eni strani množica obubožanih proletarcev, na drugi peščica bogatih kapitalistov in drugih brezdelnežev. Danes je večina nekje vmes. Oboji so še revni in bogati, vendar je enih in drugih malo. Večina se je vmes vmes v srednje sloje.

Prvi maj, ko si večina vzame kar cel teden dopusta, je danes pri nas predvsem praznik srednjih slojev. Ti ali njihovi predniki so bili še nedolgo tega sami proletarci, vendar so si v zadnjih desetletjih krepko opomogli. Gre za fenomen socialističnih proletarcev, ki so z leti postali srednji sloj. To jim je omogočilo dvojne: lastna pridnost, delavnost, podjetnost in Partija, ki je mižala ne eno oko.

Ti posamezniki so bili izrazito zasebno naravnani. Bolj kot politika sta jih zanimali njihova osebna in družinska blaginja. Za revolucionarno agitacijo, bodisi levo ali desno, so ne-

dovzetni, ker bi v morebitni revoluciji izgubili marsikaj konkretnega ne samo "svoje okove". V "zgrešenih" in "svinčenih" letih so si namreč z družbeno pomočjo zgradili okoli 250.000 družinskih hiš - hiš ne "hišic" - in 10.000 vikendov. Ti ljudje zdaj tvorijo približno polovico prebivalstva - srednji sloj, "ki danes odločilno oblikuje lestvico vrednot slovenske družbe".

Kaj pa današnji proletarci? Tista slaba polovica ali dobra tretjina prebivalstva Slovenije, ki se ji ni uspelo "povzpeti" v srednje sloje? Da jim gre vse slabše, je znano. Če bo šlo tako naprej, se bodo kmalu začeli obujati tudi izvirni prvomajski kult. Shajanje na Rožniku, na Hleviških planinah nad Idrijo, v Kamniški Bistrici, na Joštu nad Kranjem v Rovti na Jese-nicah, na Križni gori nad škofjo Loko in na drugih tradicionalnih krajih ne bo več samo tradicija - postati utegne spet živa nuja. Ali pa tudi ne, odvisno od onih, ki su "ušli" navzgor, v srednje sloje. Mnogi od njih so potem, ko so se enkrat odlepili od proletarskega fundamenta, namreč zapadli v utvaro, da ni več glavno delati - v smislu proizvajati -, da je važno handlati, trgovati, posredovati.

Po drugi strani pa je res, da od dela obogate-ti ne moreš. Lahko se pretegneš, obogatiš pa ne. **Kaj tedaj ostane navadnim delavcem?** Ostane jim delo kot usoda. Ostane jim tisto, po čemer smo, kar smo. "Da je le delo", pravijo sami. "In če bo delo, potem bomo že kako". Kako skromna so pravzaprav ta pričakovanja! Pa še kot taka niso zmeraj in za vse uresniči-va. Vrh tega zadenemo na modroslovno plat zadeve. **Kaj je v bistvu delo?** Je kazen za iz-virni greh ali "generično bistvo človeka"? "Vzel je torej Gospod Bog človeka in ga po-stavil v edenski vrt, da bi ga obdeloval in va-roval." če je res tako, potem je "obdelovanje"

tega sveta tisto po čemer je človek podoben Bogu. Navedeno božje naročilo je bilo izreče-no še pred izvirnim grehom (Stara zaveza). Šele po njem je delo na zemlji postalo "trud" in "potenje". Še bolj čislano kot v krščanstvu je bilo delo v marksizmu.

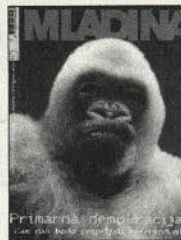
Zgodovinsko gledano je bila stvar še bolj pre-prosta: dokler je ljudi bilo malo in na Zemlji vsega v izobilju, so si najmočnejši pač vzeli, kar se je vzeti dalo. Tak je bil njihov način "lastnjnjenja". Ko je naravnih in drugih dobrin začelo zmanjkovati, so tisti, ki so že kaj imeli, lahko živeli od tega, da so to "lastnino" dajali v najem tistim, ki niso imeli nič drugega kot "delovno silio". Za Grka svobodnjaka je bi-lo fizično delo človeka nevredno. "Delo in vrli-na se izključujeta", zatrjuje Aristotel.

Če bi to misel aktualizirali bi ugotovili, da je družbena praksa zadnjih desetletij nekatere vrste dela razvrednotila tako z razlikami v pla-čilu kot moralno. V mislih imam dejstvo, da so nekdanji rokodelci opravljali svoje delo s po-nosom. **Tesar se ni čutil manj vrednega od ki-parja.** Rudar, ki je delal pod zemljo, je imel svoj ponos. Kmet, ki se j trudil na njenem po-vršju, spet svojega. Vojake in politike so imeli za nujno zlo, ljudi duha pa častili bolj kot da-nes. Vse je bilo na svojem mestu in deležno svoje mere spoštovanja.

Tako seveda ne bo nikoli več. Tako tudi tisti, ki leto za letom na tekočem traku vstavlja v čevlje vezalke, ne bo nikoli enak čevljarske-mu mojstru, ki je cel čevelj naredil sam. Veči-na bo morala še naprej delati, se truditi in po-titi. Zakaj Simon Gregorčič je zapisal: "Ni praznik predragi mi, naše življenje, življenje naj bode ti delaven dan!"

Miha Naglič (RAZGLEDI, april, 1997)

Okolju prijazni

Gospodarski vestnik in Agencija RS za učinkovito rabo energije sta letos prvič izpeljala natečaj za energetske učinkovite podjetje. Nanj se je prijavilo dvanajst pod-jetij, ki si od leta 1992 prizadevajo za zmanjšanje porabe energije in posledično za omejevanje one-snaževanja okolja. Med njimi je bil tudi TALUM iz Kidričevega, ki ve-lja za največjega porabnika elek-trike v Sloveniji. TALUM je samo lani porabil 1.100,85 GWh elek-trične energije, od tega 1.010,24 za proizvodnjo aluminija. Kljub splošni predstavi o potratnosti so v TALUM-u zmanjšali porabo elektrike za proizvodnjo tone alu-minija s približno 17.000 kWh na 14.536 (leta 1995) oziroma na 14.326 kWh na tono proizvedene-ga aluminija 1996 leta. Za primer-javo: leta 1995 so v Evropi porabi-li za proizvodnjo tone aluminija povprečno 15.603 kWh. v ZDA pa 16.048 kWh električne energije.

Kljub temu se TALUM ni uvrstil v ožji izbor - izmed petnajstih kandi-datov so se v finalu borila štiri podjetja: Revoz iz Novega mesta, Unitech LTH-OL iz škofje Loke, Tosama iz Domžal in TP Jestvina iz Kopra. Po ogledu podjetij je ko-misija podelila nagradi Revozu in Tosami, trgovskemu podjetju Jes-tvina pa je namenila posebno priznanje za tehnologijo, s katero je znatno zmanjšalo porabo ener-gije v večjih prodajalnah, saj hla-dilne, ogrevalne in klimatske si-steme združuje v energetske učinkovite celote.

Revoz je prejel nagrado zaradi občutnega zmanjšanja porabe energije: leta 1993 je porabil 796 kWh in 0,1 tone kurilnega olja na vozilo, leta 1995 pa le še 568 kWh in 0,02 tone kurilnega olja na vozi-lo. V istem obdobju se je zmanjša-la emisija žveplevega dioksida s 6 kilogramov na vozilo na 0,2 kilo-grama na vozilo, poraba vode pa s 7 na 3,4 kubična metra na izde-lek.

Domžalska Tosama je dobila priz-nanje za energetske učinkovite podjetje, ker je z ukrepi za izrav-navo konic, s kompenzacijo jalo-ve energije, kroženjem toplote, z regulacijo delovanja vodnih čr-palk in računalniški nadzornim si-stemom za vodenje ogrevalnih in klimatskih naprav zmanjšala pora-ba energije. Poleg tega na štirih točkah proizvodnje nadzorujejo porabo energije.

Jaka Elkan (MLADINA, 27.maj 1997)

TALUM šesti v Sloveniji

Pri analizi poslovanja največjih slovenskih podjetij je TALUM z doseženim izvozom okrog 12,6 mlrd SIT in pokritostjo izvoza z uvozom za 165 % zasedel odlično šesto mesto med največjimi izvoz-niki.

Objavljamo del komentarja, ki je izšel v Gospodarskem Vestniku.

"TALUM je od lani napredoval za eno mesto in pristal na šestem. Je eden redkih štajerskih velikanov, ki so se uspešno preoblikovali in prilagodili novim časom. Podjetje je nastalo iz nekdanje Tovarne gli-nice in aluminija in že v tej so za-čeli iz poslovanja izločati dejavno-sti, ki niso najožje povezane s proizvodnjo aluminija. Tako je iz nekdanje TGA nastalo kar 14 sa-mostojnih podjetij, od katerih se je na lestvico največjih izvoznikov (165 mesto) uvrstil tudi Silkem."

Prijetno branje, mar ne?

Gospodarski vestnik, april 97

V novo tisočletje s človeškim dejavnikom

PA Consulting Group iz Londona je povprašala managerje iz 15 držav, iz 100 uspešnih podjetij, kateri dejavniki bodo v naslednjem tisočletju bistve-no vplivali na uspeh podjetij in na delo managerjev. Odgovore je posredo-valo veliko managerjev in nastala je študija z imenom "Leading into the Millennium".

Preko 50 % managerjev je kot temeljna dejavnika, ki bosta vplivala na us-peh podjetij v novem tisočletju, omenilo **izjemen vpliv človeškega dejavni-ka (Humankapitals) in vpliv uspešne strategije.**

Na tretje mesto so postavili pomen informacijske tehnologije v smislu pod-pore globalizacijskim procesom, spremljanju stroškov, trgovini in inovaci-jam.

Naloge managerjev pa so predvsem, da iz organigramske - "spredalčka-ne" organizacije naredijo učečo se, fleksibilno organizacijo, da vežejo pre-jemke zaposlenih na uspeh podjetja, skrbijo za razvoj zaposlenih in primer-no organizacijsko kulturo, da so se sposobni spopasti s stalnimi spremem-bami.

Lilijana Ditrih

Trenutno je v svetu izkoriščenost proizvodnih kapacitet boljša kot prejšnja leta, pa vendar dober milijon ton proizvodnje aluminija še vedno miruje kot posledica dogovora kontrole cen aluminija, visokih stroškov proizvodnje, vojne v Jugoslaviji in drugod, itd. Analitiki ugotavljajo, da bi takojšnje obnavljanje proizvodnje enega milijona ton aluminija upočasnilo rast cen, ali celo povzročilo ponovni padec cene aluminija pod sedanjo raven. Tony Bird pa predvideva do leta 1999 povečano povpraševanje in s tem tudi velik skok cen do 3000 USD/ t aluminija. Takrat bi naj bila proizvodnja aluminija v zahodnem svetu 17,7 miliona ton, povpraševanje pa bo preseglo 20 mio ton letno.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Poraba aluminija v milijonih ton	17,2	17,4	17,6	18,5	19,5	20,3
Proizvodnja aluminija v milijonih ton	14,3	14,6	15,6	16,2	17,3	17,7
Izkoriščenost kapacitet v %	88,4	89,9	92,8	94,1	98,3	99
Cena aluminija v USD/tono	1.680	1.956	1.593	1.779	2.211	2.815

TONY BIRD - Prognoza gibanj proizvodnje, porabe in cene aluminija

Hydro Aluminium se je odločil ponovno štartati svoje peči, ki so jih 1994 dogovorno izklopili. Gre za kapaciteto 70.000 ton, od katerih so 20.000 ton že obnovili.

V Mozambiku se pripravljajo za gradnjo nove elektrolize s kapaciteto 245.000 ton. Projekt ima naziv Maputo, stroški znašajo okrog 1,2 mlrd USD. Glavni nosilec projekta je firma Gencor, ki se je proslavila z novo tovarno Alusaf v Južni Afriki, za katero pravijo, da proizvaja najcenejši aluminij na svetu! Študija izvedljivosti je pokazala ugodne napovedi, toda strokovnjaki Gencorja povdarjajo, da je ključ uspešnosti projekta dolgoročna pogodba o dobavi energije!

V Dubalu so osem tednov pred predvidenim rokom dokončali aluminijški kompleks s kapaciteto 375.000 ton aluminija, vseh 240 peči je začelo obratovati januarja letos. Za naše razmere so vložili astronomskih 2,3 mlrd USD. Očitno gre za zahtevno infrastrukturo. Med ostalim je bilo potrebno odsoljevati morje in izgraditi lastno elektrarno.

Zelo spodbudno bi rekli, aluminij ima ceno!

Aluminijški Kombinat Podgorica (prejšnji Titograd) se trudi, da bi pridobil tuji kapital za obnovo zastarele proizvodnje. Možna kapaciteta je 100.000 ton, trenutno naj bi proizvajal le okrog 30.000 ton. Zanimanje sta pokazali družbi Balli Group in Woralco iz Anglije, toda dosedaj še ni bil sklenjen noben konkreten dogovor!

Tudi v Tajikistanu (nekdanji del SSSR) zaradi vojnih razmer proizvajajo le 198.000 ton namesto možne kapacitete 517.000 ton aluminija letno. V Mostarju, kot smo zadnjič poročali, so začeli proizvajati prve anode za izvoz. Zagon dela elektrolize planirajo julija letos, toda ker tam o vsem odloča politika se tudi elektroliza mora temu podrežati. Šibenik je definitivno ustavljen, obratovanja bo samo predelava aluminija.

Zgodovina je ponovno dokazala, da so z vojno vsi izgubili in se vedno znova postav-

lja vprašanje vseh vprašanih: "Ali je res moralo priti do vojne!"

Ameriška družba ALCOA ima v Evropi 45 tovarn, ki zaposlujejo prek 14.000 ljudi.

Med zgoraj omenjenimi je ALCOA kupila italijansko tovarno aluminija Porto Vesme. Po informacijah revije "Alluminio e leghe" so nastale težave pri vpljučevanju Alcoa v italijansko združenje neželeznih metalov - Assomet, kot tudi v združenje za predelavo aluminija - CentroAl. Če Alcoa ne bo sodelovala z ostalimi, se lahko zgodi, da bo velik del italijanske aluminijske industrije de-

loval po drugačnih kriterijih od tistih, ki se uveljavljajo v Italiji in Evropi.

Po teh informacijah lahko ugotavljamo, da so globalni ameriški interesi drugačni od lokalnih evropskih in bi jih Američani morali prilagoditi Italijanom, kot v reviji pravilno razmišljajo: "Aluminium means all of us" (aluminij je za vse pomemben).

Združenje Aluminija Anglije je ob podpori vlade pripravilo program razvoja, ki v osnovi pomeni večjo konkurenčnost aluminijske industrije. Program, kot je to danes moderno, je zasnovan pod sloganom "NAPREJ Z ALUMINIJEM" in bo trajal do leta 2000. Znotraj vsake tovarne program predvideva izobraževanje, uveljavljanje ekoloških pogojev in razširjanje zavesti o najsodobnejši tehnologiji v aluminijški industriji. Na zunaj program poskuša identificirati in motivirati potencialne uporabnike aluminija zaradi čimbolj množične uporabe aluminija v njihovih izdelkih. V ta namen aktivirajo različne ustanove in multinacionalne kompanije z utemeljitvijo, da je Anglija idealna država za investicije v aluminijško industrijo. Značilno pri tem programu je, da je na prvem mestu izobraževanje in da vse poteka ob podpori gospodarske skupnosti. Zato ni čudno, da so Angleži za nižje razrede srednjih šol pripravili posebno skripto o proizvodnji in ponovni uporabi sekundarnega aluminija. Podoben šolski sistem imajo še v Nemčiji in Italiji.

Tako v Angliji. TALUM se pri slovenski vladi še vedno bori za elementarne pogoje dela (glej prispevek direktorja). V zadnjem času pa še štrajk železničarjev dodatno ogroža aluminij in celotno gospodarstvo (glej prispevek pomočnika direktorja). V TALUM-u smo hitro dojeli situacijo in dodatno organizirali prevoz glinice s kamioni in še enkrat dokazali, da "aluminium means all of us"!

Gospod Rendall, predsednik Solv-Exa je napovedal izgradnjo poskusne elektrolize s kapaciteto 24.000 ton, pri čemer bi uporabili anode, ki se ne trošijo - inertne anode. Na ta način bodo zmanjšali stroške proi-

zvodnje na okrog 550 USD/ t Al. Proizvodnja naj bi stekla konec 1998, ali v začetku 1999 leta.

Ti podatki so bili objavljeni pri "Primary Aluminium Smelters" marca letos. Drugje jih ni bilo zaslediti in ker gre za "revolucijo" v aluminijški industriji, je zadevo potrebno še naprej preverjati.

Glede teh temeljnih premikov v procesu pridobivanja aluminija so med strokovnjaki različna mnenja. Tako naš tehnolog V. Predikaka v svojem razmišljanju meni, "da naša generacija te revolucije ne bo doživela". Američan K. Stewart v reviji Aluminium Today meni, da so inertne anode edini način, za odpravo reciklaže ostankov anod in kriolita, s tem bistveno poveča čistost aluminija in dokončno reši onesnaževanje okolja. Po njegovem mnenju bo "elektroliza prihodnosti" delovala po sistemu, ki bo popolnoma zaprt, procesno voden, varčen in minimalno odvisen od dela. Osnovno vprašanje je: Kdaj bo to?

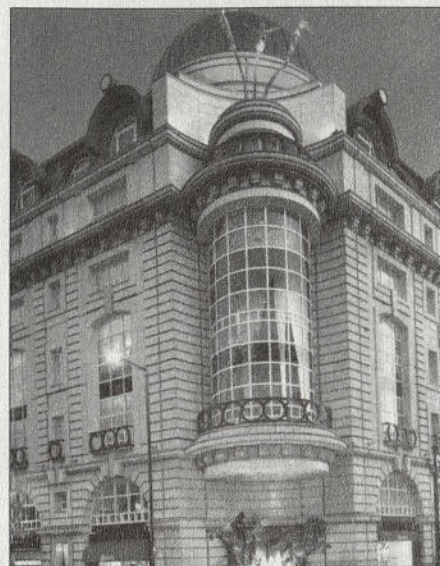
V Kanadi so leta 1995 ustanovili Nacionalni program za izboljšavo klimatskih razmer. Leta 1996 so podelili 41 nagrad različnim ustanovam in posameznikom za dosežke na področju življenjskega okolja.

Kar nas zanima je, da sta med njimi dve elektrolizi - ALCAN in Chemicals Ltd. Nobena od njiju ni boljša od naše elektrolize C, toda slovenskim strokovnim ustanovam tega ni možno dopovedati. Najboljši dokaz za to je usoda predloga za razpis "Energetsko učinkovito podjetje" ko se TALUM kljub prepričljivi argumentaciji ni uvrstil niti v ožji izbor (glej poročilo Hermana škrinjara). Tako menijo o nas "strokovnjaki", ki trmasto vstrajajo v zmoti, da smo onesnaževalci in porabniki energije. Dobro lekcijo so dobili od neodvisnih novinarjev Mladine (glej številko od 27. maja), ki so razumeli podatke o porabi energije in primerjavo z razvitim svetom. Za nas vsaj moralno zadoščenje!

Revija "Alluminio e leghe" (Italija) v svoji marčevski številki objavila novico o naši novi liniji za proizvodnjo homogeniziranih drog. Povdarja predvsem sodelovanje TALUM - Hydro in nakazuje željo Taluma za nadaljnje sodelovanje. Pri tem sta odprti dve osnovni vprašanji: obskrba z energijo in sistem privatizacije. V reviji ALU- Glo-

je higienski, lahek, dovolj trden, lahko obdelovalen itd. Posebej poudarja večkratno možnost ponovnega pretapljanja aluminija, kar dejansko pomeni, da privarčujemo 95% energije v primerjavi s primarno proizvodnjo. Ocenjuje, da se trenutno v Evropi uporablja 30% pretopljenega sekundarnega aluminija.

Kar se gradbeništva tiče je vse več novih ali znanih starih zgradb opremljenih z elementi iz aluminija prelepe oblike in zanimivih barv!

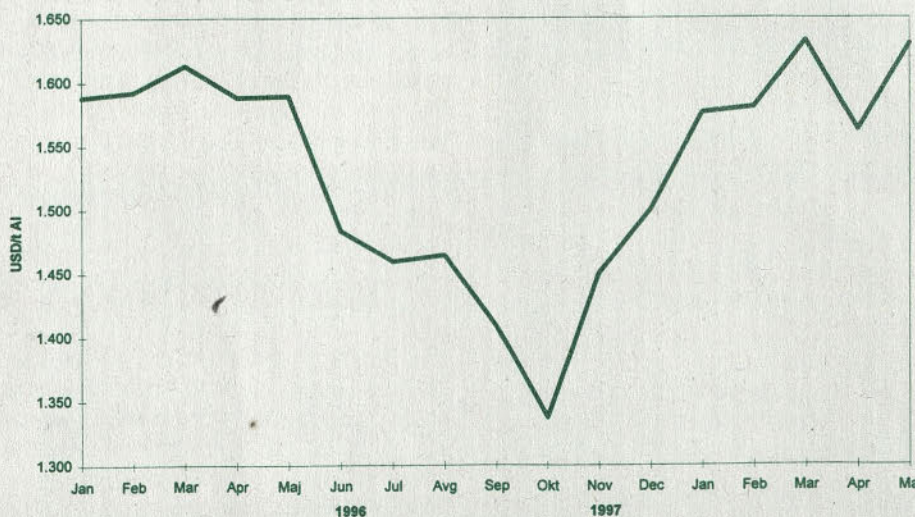
Picadilly London

Giovanni Mistretta, znani italijanski arhitekt trdi, "da je zaljubljen v aluminij" ne zaradi zgoraj omenjenih fizikalnih lastnosti aluminija, ampak zaradi "večje svobode, ki jo aluminij ponuja pri dizajniranju, kar je temeljni element arhitekturnega izražanja, odpira prostor kreativnosti in inovativnosti." Boljši poznavalci Mistretta opisujejo "kot arhitekta za človeka, za človeška hrepenenja in ugodje daleč od formalizma, za obliko resnice, kot plod modrega in metodičnega razmišljanja".

Bilo bi lepo videti vsaj eno Mistrettovo mojstrovino!

Japonci niso tako sentimentalni kot Italijani, zato so že leta 1976 zasnovali "nagrado za uporabo aluminija v arhitekturi". Nagrada se dodeljuje vsaka štiri leta. V zad-

GIBANJE CEN ALUMINIJA LME V 1996/1997

be pa g. Menossi iz Hydra povdarja, da TALUM proizvaja za italijansko tržišče droge enake kvalitete kot sam Hydro.

"Zakaj aluminij", se sprašuje Alessandra Lanzini v študiji o uporabi aluminija v gradbeništvu, transportu in pri pakiranju? Odgovor potrjuje že znana dejstva: aluminij ne rjavi, kemično je nevtralen, ne onesnažuje,

njih štirih letnih je bilo 39 prijav, nagrajenih je bilo 6 prispevkov oziroma zgradb, v katerih je bil v precejšnji meri uporabljen aluminij.

Najbolj praktični so Nemci. Njihova firma Wicona International izdeluje posebne aluminijške konstrukcije v kombinaciji z izolacijskim steklom in mineralno volno. Na ta način so odvisno od lege zgradbe izboljšali izolacijo od 15% do 80%!

Svet delavcev

Izteka se mandat sveta delavcev

Po dopustih bomo že začeli s pripravi na nove volitve, zato razmislite, koga iz svoje sredine boste predlagali za opravljanje najodgovornejše funkcije.

Izberite sodelavce, ki bodo znali izkoristiti pravice, ki jim jih daje zakon in se bodo zavedali dolžnosti, ki jih kot člani sprejemajo.

Svet delavcev TALUMA je bil izvoljen 10. 11. 1993 v skladu z novim Zakonom o sodelovanju delavcev pri upravljanju, ki je začel veljati v avgustu leta 1993.

Konstitutivna seja Sveta delavcev je bila 17. 1. 1994, na kateri je bila za predsednico Sveta izvoljena **Dragica Leskovar**. Takrat nam je zagotovila, da delavcev ne bo razočarala. "Svet delavcev je takoj po izvolitvi začel z rednimi mesečnimi sejami, na katerih smo najprej sprejeli Dogovor o sodelovanju delavcev pri upravljanju med družbo TALUM in Svetom delavcev, v katerem smo določili vse pravice in razmerja, ki se morajo spoštovati obojestransko, da bo Svet lahko normalno deloval. Seje Sveta so potekale vsaj enkrat mesečno in na njih smo obravnavali letna, polletna in trimesečna poročila o poslovanju družbe, posvetovali smo se o organizacijskih spremembah v vseh delovnih enotah v Talumu, seznanjali smo se s presežnimi delavci v vseh delih družbe in sprejemali nove delavce na prosta delovna mesta (od elektrolizerjev, livarjev do visoko kvalificiranih delavcev). Takoj na začetku dela smo ustanovili Komisijo za spremljanje kvalitete malice. V letu 1995 smo se prvič pogovarjali o lastninjenju in skupaj s sindikatom sprejeli pobudo, da obdržimo tovarno v svojih rokah. Soglašali smo s programom za zmanjšanje poškodb

Dragica Leskovar

pri delu, ki že kaže rezultate.

Na vseh sejah Sveta delavcev v tem mandatu smo obravnavali tudi delegatska vprašanja, ki so bila zelo različna. Največkrat smo se ukvarjali s tujimi izvajalci del znotraj tovarne (preveliko število tujih izvajalcev, vožnja z avtomobili po tovarni, poraba našega materiala, preveliko število priznanih ur.....), za katere je končno poskrbljeno. Veliko poudarka smo dali tudi na izboljšanje pogojev dela. Delegati iz delovnih enot so opozarjali na nepravilnosti oziroma na slabosti v posameznih obratih, Svet delavcev pa je zahteval od vodstva naj se zadeve čimprej rešijo. Zahteve Sveta so bile:

- v DE Proizvodnja anod sanacija prahu in ropota,
- v DE Elektrolize pleskanje garderobe, ureditev sanitarij, ureditev zahodne rampe,
- v DE Promet ureditev cestišča pri bencinski črpalki,
- ureditev parkirnega prostora (pri kolesarnici), točno vodenje bolniških staležev,
- ureditev gretja v DE Predelava Al in v DE Vzdrževanje in še več takšnih in podobnih.

Povedati moram, da so se sej udeleževali skoraj vedno vsi delegati Sveta delavcev, kar pomeni, da so bile seje zanimive in so hoteli biti na tekočem z razpravo. Prihajali so tudi vsi vabljeni. Na vsako sejo smo zraven vodstva Taluma vabili tudi odgovorne za posamezna področja. Kajti bistvo delovanja Sveta je v tem, da dobimo informacije o vsem iz prve roke in lahko tudi sami vplivamo s svojimi mnenji in pripombami na posamezne dogodke.

Vsi, ki mislite, da smo premalo naredili, morate vedeti, da bo Svet delavcev obstajal še naprej, da lahko še več naredimo s skupnimi močmi. Toda zavedati se moramo, da lahko dobro delamo samo takrat, kadar smo strpni do vodstva in do drugih, ki nam krojijo našo usodo, kajti čez noč se tovarne samo ukinjajo, dolgo časa pa traja, da nastane nova, takšna kot jo imamo mi sedaj."

Ko zaradi bolezni zaposlenih zboli podjetje

V Nemčiji ocenjujejo, da bolniški izostanki stanejo podjetja vsaj 70 milijard mark. Tej vsoti je treba prišteti še dodatnih 30 mlrd DM, koliko podjetje porabi, če najde nadomestilo za manjkajočega zaposlenega, ali izgubi, če delovni proces zaradi tega zastane. Seveda bolni ljudje ne morejo delati, toda izkušnje kadrovskih strokovnjakov kažejo, da je vsaka tretja "bolniška" simulirana.

Nemci skušajo stopiti na prste odsotnosti. Najbolj razširjena metoda so ipovratni pogovori. Ko se delavec vrne z bolniškega dopusta, ga vodja povabi na pogovor, v katerem najprej izrazi zadovoljstvo nad ozdravitvijo, nato pa ga vpraša, o kakšni bolezni je bil govor. V OPLU so sistem izpilili do konca. Z vsakim, ki je bil prvič odsoten zaradi bolezni so se pogovorili, njegove odgovore zapišejo v zeleni obrazec. Če oseba v naslednjih devetih mesecih zopet manjka, zapišejo razloge in vzroke bolezni na rumeni papir, povprašajo ga tudi, kako bi se odzval na pogoste bolezenske izisostanke sodelavcev. Ko manjka tretjič se z zaposlenim poleg neposrednega vodje pridruži še vodja z višje vodstvene ravni. Beleške gredo na rdeči obrazec. Po četrti odsotnosti je na vrsti črni obrazec, zaposlenega pa obvestijo, da takšni izostanki vodijo v odpoved delovnega razmerja.

Čeprav se zdi sistem z različnimi barvami obrazcev precej krut, samo zapisovanje sploh nima osrednjega pomena. Bistveno je, da je podjetje razvilo sistematični pristop do ugotavljanja vzrokov za izostanke in primeren način odzivanja na nje. Seveda mora sistem delovati za vsakogar in vselej, torej brez izjeme, sicer bo povzročil veliko hude krvi. Izkušnje nemških podjetij, ki skušajo zmanjšati odsotnost z dela so spodbudne. V povprečju jim je uspelo odsotnost zmanjšati za tretjino in jo potem tudi obdržati na tej ravni.

Ocenjevanje letnih kopališč

Kopališče v Kidričevem na šestem mestu

Med petnajstimi kopališči v Sloveniji, ki jih je ocenjevala posebna komisija, se je kopališče Kidričevo uvrstilo na šesto mesto.

Na osnovi sklepa odbora sekcije kopališč pri Združenju za gostinstvo in turizem Gospodarske zbornice Slovenije, je bilo v letu 1996 ocenjenih 15 letnih kopališč iz Slovenije. Upoštevali so pet kriterijev: opremljenost, čistoča in higiena kopališča, varnost, dopolnilno opremljenost, gostinsko in trgovsko ponudbo.

Po vseh petih kriterijih je kopališče Kidričevo zasedlo šesto mesto, glede čistoče in higiene pa je uvrščeno na odlično tretje mesto.

Sonja Madič "Gospodarski vestnik"

KLUB 60

Zlatko Špoljar je praznoval 60 let skupaj s številnimi prijatelji in sodelavci, ki so ga počastili s svojo udeležbo na zelo pristrčni in odmevni zabavi. Verjeti moramo njegovim osebnim podatkom, da stopa v sedmo desetletje, ker mu po njegovi vitalnosti, delavnosti in energiji, ki žari iz njega toliko ne bi presodili. Zato si zasluži iskrene čestitke celotnega TALUMA.

TALUM bo dobil še eno magistro

Na videz krhko, v duši pa prijetno in močno dekle na fotografiji je Simona Hojak, šarmantna sodelavka iz finančne službe. Simona je diplomirala iz ekonomije na smeri denarništvo in finance. V Talumu dela od junija 1993. Po odločbi je finančnik, v resnici je pomočnik računovodje.

Zakaj jo predstavljamo?

Simona končuje podiplomski študij. Magistrirala bo na ljubljanski ekonomski fakulteti iz poslovanja in organizacije na smeri računovodstvo in revizija. Študij spada v ameriški program MBA.

ZAMUDA

Opravičujemo se zaradi precejšnje zamude druge številke ALUMINIJA, ki bi morala izziti konec maja. Nekaj je objektivnih težav, toda glavni razlog je nepravčasna priprava člankov. Zadali smo si ambiciozen cilj - vsak mesec ALUMINIJ. Toda ne kakšenkoli, kar pa ni enostavno! Zato pričakujemo tudi vašo pomoč - sodelujte z nami!

V drugi številki smo šele na koncu opazili, da prevladujejo moški obrazi. Mala neprevidnost, ki jo bomo naslednjič popravili, sicer bi nam ga. Ačimovič opravičeno očitala, da smo si že "nadeli okorne oklepe".

Uredništvo

Od kdaj nosimo poročne prstane

Poreklo poročnih prstanov je sporno. Eni menijo, da ta prstan simbolizira običaj priklenjanja nog. Barbari so menda uklenili nevesto, da ni mogla zapustiti "gospodarjeve" hiše. Če bi bilo to res, bi lahko rekli tudi, da današnja ceremonija izmenjave zakonskih prstanov simbolizira enekopravnost spolov.

Po drugi teoriji pa naj bi bil prstan izraz trdne zveze, ki jo ob poroki skleneta mož in žena. Po teh trditvah korenini poreklo zakonskih prstanov v starem Egiptu, v času okoli 2800 let pred našim štetjem. Egipčanom je krog simboliziral večnost, saj pri krogu zaman iščemo začetek ali konec. Zato so si premožni Egipčani radi natikali zlate prstane. To je bilo kasneje v časih tudi v starem Rimu, saj pisatelj Tertullian ugotavlja, da se rimska gospodinja rada postavlja z zlatim poročnim prstanom.

Običaj zahodnjakov, da ljudje nosijo poročni prstan na prstancu naj bi izviral od Grkov, iz 3. stoletja pred našim štetjem. Grški zdravniki so menili, da vodi "žila ljubezni" iz tega prsta naravnost v srce.

Časopis družbe Talum. Naslov uredništva: Talum, d.o.o. 2325 Kidričevo, Tovarniška c. 10, telefon: 062 796 110, telefaks: 062 796 269. Izhaja mesečno v nakladi 2600 izvodov. Glavna in odgovorna urednica: Vera Peklar. Sodelavca: Darko Ferlinc in Ivo Ercegović. Fotografija: Stojan Kerbler. Računalniška obdelava: OK repro studio, Maribor. Tiskarna: Bezjak, Maribor.

Po mnenju Urada za informiranje sodi časopis ALUMINIJ med proizvode informativnega značaja, za katere se plačuje 5 odstotni prometni davek.